

ascendat; Puta (ad rem) quod damnus proveniat a ministris, & familiaribus Oratorum Principum, sive Magnarum, & potentium personarum, qui de stricta juris censura, iustitia mediante, coerceri, ac prohiberi possent, sed ex prudentialibus motivis non expedit.

12 Demum in quarto casu, quod scilicet damnus, absque alicujus facto proveniat, a mere casu fortuito; Et tunc eodem retento presupposito, quod nullum accedat paucum, ideoque in solo puncto juris quaestio sit; Ea imprimis distinctio cadit, an rei substantia in toto, vel in parte perierit, vel potius ea salva adhuc existente, damnus sit in fructibus, vel proventibus; In primo etenim casu peremptionis substantiae, absque distinctioe, an damnus sit magnus, & intolerabile, necne, & an ubertas compenset fertilitatem, cum aliis distinctionibus, de quibus infra, locus est defalco pro rata, vel proportione deficientis, qualis qualis illa sit, juxta pluries in praecedentibus insinuat, & praesertim disc. 64. & segg. & 105. & segg. & 159. & dist. tit. de locat. & conduct. disc. 1. & segg. & 42. dum in hoc scribentes sunt concordantes.

13 Adhuc tamen magna inter ipsos discordantia dignoscitur, unde propterea punctus in volutus esse videtur super applicatione, seu verificatione istius primae partis, quando scilicet substantia defecere dicatur, necne; Siquidem plerique volunt, quod quamvis in ipsa proprietate, sive in ipso habituali jure, aut in ipsa causa fructuum, & emolumentorum productiva, nullum accidens contingat, illud vel sequatur in ea occasione, qua mediante fructus, alioquin inutilis, efficiantur utiles, adhuc substantia defecere dicatur; Puta (ex gr.) juxta assumptum, de quo apud Surd. conf. 507. & supra disc. 105. & segg. quod scilicet in salaria, vel in salinis defecere dicatur substantia appaltus, ob mortalitatem hominum, & animalium, in quorum usu consistit valor, seu pretium salis, alias inutilis; Vel juxta casum, de quo disc. 134. super impedimento commercij, sine quo inutilis pisces lacus, vel similes fructus, aut super impedimento custoditionum, sive super impedimento Tribunalium, in appaltu Cancellariae, vel Notariatus, ut tit. de locat. disc. 2. & 3. cum similibus; Verius tamen est oppositum, quoniam in istis, vel similibus casibus, damnus dicitur potius esse in fructibus, quorum perfectio, vel exiatio impedita vel diminuta sit, cum damnus in rei substantia, propriè dicatur illud, per quod tollitur, vel impediatur ipsa causa productiva; Puta, quia in rebus soli, fundus, vel rei proprietatis perierit, vel infructuosus redditus sit, ob aquarum inundationes, habentes causam permanentem, puta, juxta casum, de quo supra disc. 108. in devastatione ipsarum salinarum, vel in urbanis ex ruina, cum similibus accidentibus; Et in incorporalibus, quia sublatum, vel impeditum sit ipsum jus percipiendi, puta, quia concessio appaltu salariae, seu vestigalium, aut postlarum, aliorumve similibus jurium aliquarum Provinciarum, vel Civitatum, aliqua Provincia, vel Civitas dismembratur, vel alias occupata sit, dum in ea parte deficiat causa productiva, sive ipsum jus habituale; Vel quod illud officium, quod exerceatur, vel exerceri possit per totam Civitatem, sive in universo causarum genere, restringatur ad certam contractam, vel ad certum genus causarum, vel personarum, cum in partibus dismembratis, vel prohibitis, deficiat substantia, id est jus habituale, seu causa productiva, non autem effectus; Secus autem, ubi ipso jure habituali adhuc competente, non ad alterato, impedimentum commercij, vel alius accidens impediatur exercitium, quod redundat in diminutionem fructuum, & emolumentorum, juxta casus, de quibus tit. de locat. disc. 2. & 3.

14 Et licet quandoque illud accidens, quod impotat quandam mutationem status rerum, atque revera percipitur diminutionem fructuum, vel proventuum, haberi solet pro cessatione, vel diminutione substantiae, juxta celeberrimumque frequenter insinuatum casum Ancharani conf. 403. de appaltore vestigalium Civitatis Pistorii, de tempore, quo Pontifex Alexander Tertius, cum ejus Curia ibi residere, ob eisdem Papae, & Curiae discessum; Atta men id ita dicitur per quandam improprietatem, dum idem jus habituale exigendi victualia in ea Civitate, saltem remaneat, atque per hanc immutationem, solum effectum sui minus fructiferum, accidentaliter, adeo ut si Curia rediret, illud fructum majorem effectum produxisset; Ad habitum tamen iste terminus, ad denotandum defectum voluntarii appaltatoris, tanquam ex cessante presupposito; eodem modo, quo (ex gr.) appaltus dohanarum suscipiuntur pro majori emptione, intuitu aliquarum mundi-

narum, quae prohibeantur, juxta casum, de quo agit dictus Camillus de Medic. dist. conf. 23. Sive in Urbe intuitu anni sancti, vel Jubilei juxta ponderationes, de quibus supra disc. 65. Si contingat ex aliquo accidenti portum sanctum non aperiri, atque jubileum non indici, quoniam jus habituale exigendi dohanas mercium, est idem, atque diminutio exinde potius resultat in fructibus, & proventibus, sed cessat illud presuppositum, quod fuit causa majoris persequatio, & sine quo, & a tanti conventa non esset, unde substantiae defectus potius sit in voluntate, quam in ipsa re, vel jure; Et per consequens clarus dignoscitur nostrorum error, qui ad praemissas casuum, vel terminorum distinctiones non reflectendo, materiam in hoc adeo involvunt cum generalitatibus, vel cum confusione doctrinarum, & decisionum, quae diversos casus percipiunt.

Ubi verò damnus non sit in substantia, vel in fructibus, tunc consideratur in primis, an casus existeret, vel immineret, seu alias praevideri poterit, ac debuerit, cum tunc etiam si damnus esset intolerabile, locus non sit defalco, ut supra n. 2. Idemque ex congrua ratione, quod illud periculum imminens, vel praevium, sit pars pretii ita diminuti; Unde propterea appaltator, seu conductor incertam aleam emisse videtur, ad instar censuum, aliorumque contractuum vitalitiorum, de quibus praesertim sub tit. de donat. disc. 54. & sub tit. de emp. & vend. disc. 1. Sive ad instar emptionis locorum montium vincularum, ex deductis sub disc. 50. & segg. cum similibus; Juxta exemplum positum apud Coccin. d. disc. 422. de conductu caseale, vel praedium prope flumen, cuius inundationibus de sui natura subiacet, unde propterea locari solet minas, quom locentur similia calalia, huic periculo non subiecta; Idemque in appaltibus vestigalium, vel dohanarum de tempore, quo bellum jam vigeat, vel indictum sit, aut quod jam rupta sit pax, sive quando pestris grassetur, vel incepterit, in eodem loco, vel in aliis, cum quibus haberi solet commercium, cuius prohibito praevideri poterit, ac debuerit, cum similibus.

Et nihilominus etiam in istis, vel similibus casibus, erroneum videtur procedere, cum hac generalitate, non reflectendo ad circumstantias facti, & praesertim ad pretium, seu pensionem, an scilicet casus, vel periculi imminens, seu praevium fuerit causa diminutionis pretii intrinseci, vel consueti, quod alias seculo hoc accidit, vel ejus timore, conveniri debuerit, dum tunc intrat dicta ratio successione alicui, & quod casus sit pars pretii; Secus autem si imprudens conductor a locatore deceptus, vel alias ex ejus imprudentia, non praeviendo id, quod praevideri debebat, suscipiat appaltum pro pretio consueto temporis pacifici, & non accidentalibus, quoniam tunc, si non intrant verè, & proprie termini remissionis pensionis, juxta dispositionem regalium jurium in l. licet, & in c. potuit, & c. propter fertilitates, intrant tamen termini lesionis, vel alii doli veri, vel praesumpti; Praxis etenim frequenter docet, quod ministri, & officiales fiscales, vel Camerales, ad captandam gratiam Principis, vel supremi Magistratus, quod etiam in malis, & accidentalibus temporibus, cum eorum diligentia fecerint consueta appaltus absque diminutione, cum vanis, minusque veris assertionibus, vel promissionibus, & quandoque etiam cum minis, aliisque malis actibus, personas imprudentes, vel inexpertas, aut ambitiosas ad id inducere solent, ideoque rei veritas attendenda est, cum dicta conclusio fundata sit in praesumptione juris, quae per contrarium probationem, vel veritatem cessare debet; Atque pretium sit magnum voluntatis argumentum, ex frequenter in omni materia insinuat.

15 Seclusa verò dicta circumstantia, praesentientiae, vel praevisionis casus, unde propterea casus sit verè improvvisus, vel fortuitus, tunc intrat inspectio super qualitate damni, an illud sit intolerabile necne, atque super hoc variè habentur opiniones; In Curia tamen, (ut supra insinuat) est inter privatos, & non privilegiatos illa recepta videtur, ut esse debeat ultra dimidium, juxta terminos textus in l. 2. Cod. de resid. venditi, qui in hoc proposito adhiberi solent; Ac propterea eis retentis in Urbe ad prescriptum statuti, iusticiarii debent, quod sit ultra tertiam; In sicco autem, vel in Civitate, aliisque privilegiatis, in quibus attenditur solum sextus, debeat ista sufficere, ex deductis supra disc. 64. & segg.

Atque postea, quod damnus ad hanc respectivè metam ascendat, unde propterea intolerabile, atque remissionis dignum dici mereatur, adhuc duae aliae intrant inspectiones; Una scilicet, an remissio, vel defalco fieri debeat

solvendi in ea parte, quae desit ad suppleendam medietatem, vel tertiam, aut sextam respectivè, vel potius in toto, adeo ut illa deficiente locum aperiat ad defalco, vel ad refectionem totius damni, ut verius esse firmatur, sup. disc. 66.

16 Et altera super compensatione annorum utilium, & uberiorum, cum fructibus, vel accidentalibus, atque ad hunc effectum plures cadunt quaestiones, an attendantur solum anni proximi, vel omnium annorum totius appaltus, fieri debeat persequatio, juxta ea, quae habentur supra d. disc. 65. 105. 107. 134. & 159. & in aliis; Ubi etiam advertitur ad aequivozum nostrorum, non distinguendi illos casus damni, vel infructuositatis, qui proveniant a vicio Caeli, vel Naturae, quae unus anni infecunditatem, cum alterius anni fecunditate compensare solet, & illos, qui proveniant a peste, vel bello, vel alio accidenti, cui dicta ratio supplementationis, vel compensationis non congruat, ex ibi deductis.

Haec tamen quoad illas defalchas, vel restitui quaestiones, quas agi contingat, ex sola dispositione juris, nullo pacto, vel partium conventionne accedente: Ubi verò conventio accedat, & tunc delectat intrat inspectio, Una scilicet, quando pactum sit defalchi exclusivum, quia nempe conductor, sive appaltator promittat conventæ pensionis solutionem absque ulla exceptione defalchi, cui expressè renuncietur, aut quod super illo ferat voluntatis, vel arbitrio locatoris, aut quod illo conveniat in certis casibus, puta (ex gr.) juxta frequentem Urbis consuetudinem, ex causa belli divini, vel humani, vel absentiae Papae, ejusque Curiae, cum tunc istorum, aliorumque civilium casuum exceptio firmè regulam generalem in contrariis; Et altera inspectio est de converso, quando generaliter in omni casu infortunii, sive in iis, qui jam cõtingerent, ad sit pacti affirmativi defalchi.

17 In prima specie conventionis, plana est regula negativa, tum ex generali axiomate, quod quilibet potest proprio favori renunciare; Tum fortius ob superius insinuatam rationem, quod scilicet casuum, vel periculi successio, speciem conventionis alicui continet, quae utriusque damnum, & commodum aequè inferre potest, cum intrinseci, & majoris pretii diminutione, tanquam per speciem assicurationis, juxta ea, quae de contractu trino, vel similibus assicuracionibus habentur sub tit. de usur. disc. 1. & segg. vel juxta illam refectionem, aliarumque expensarum susceptionem, quam in se faciat conductor, cum similibus.

18 Adhuc tamen, ista regula exempta non est ab aliquibus limitationibus, illa praesertim, quae ex dec. 139. & 145. Millin. & aliis habetur supra d. disc. 159. quando scilicet contingat casus omnino insolitus, vel in magno excessu, & praeter solitum, adeo ut verè verisimiliter incogitatus; Sive ubi facti circumstantiae ita suadeant observantiam hujusmodi praesertim magnam iustitiam, magnamque laesionem, juxta generalem conclusionem frequenter sub pluribus materiis insinuatam, & praesertim sub tit. de decim. disc. 3. & infra sub tit. de emp. disc. 54. quod scilicet contractus, quamvis ab initio, & in sua ordinatione licito, si tractu temporis efficiatur nimium injustus, & inequalis, reduci debeat ad iustitiam, & aequalitatem.

19 Clarius verò ubi facti circumstantiae suadeant, quod hujusmodi pactum studiosè adjectum non sit, ex particulari conventionne inter contrahentes sub dicto requisito diminutionis pretii, etque sit congrua assicuracionis merces, seu praemium; Sive potius ex formaliori Notarii, aut ex quodam stylo locatoris, absque eo, quod conductor specialiter ad id advertat; Potissimè ubi dignoscatur aliqua mutatio temporum, & circumstantiarum, inter antiquos contractus, in quibus hujusmodi pactum adjectum consuevit, & illud, de quo agitur; Maxime verò, ob verè detestabilem usum conscientiam instrumenta, & hujusmodi contractus latino idiomate, & quod Notario oretenus, & in compendio stipulante contractum in partibus substantialibus, circa quae revera contrahentium tractatus, & conclusio fuit, postmodum domi transcribendo a formulariis, vel ab aliis instrumentis longas desuper extendat verborum, & clausularum cantilenas, super iis, quae nunquam a contrahentibus cogitata fuerunt, immò, quod neque ipsemet Notarius intelligat quid scribat, ac propterea Judices ad id praesertim reflectere debent, an scilicet instrumentum ita confectum sit, quod ejus minuta, prout aet transferunt per manus contrahentium, eorumque Advocatorum, vel Sapientum, adeo ut pactum ex materia, & studiosa conventionne, & praedicatione adjectum sit, vel potius eo modo, quo supra fortius verò hujusmodi consideraciones habenda sunt, quando istud pactum negativum non sit purè, ac indefinitè conceptum, sed aliqua habeat annexam quali-

tatem moderativam; Puta, juxta casum, de quo sub tit. de locato disc. 4. quod scilicet conductor se remiserit arbitrio, & discretioni locatoris, cum similibus.

20 Atque ita intelligenda videtur Constit. Clementis VIII. nuncupata boni regimini, super appaltibus, qui sunt per Communitates, ut adici debeat, vel pro adjecto habeatur istud pactum negativum, ex deductis per Cohell. ad dictam Bullam boni regimini c. 48. cum aliis in tit. de locato, & conducto disc. 6. quoniam rationabiliter, ac praedenter ita statutum est, ad occurrendum fraudibus, & cavillationibus committi solitis, quod scilicet potentes Cives, & negotiatores solebant suscipere appaltus Communitatum, atque in fine retinendo notabilem partem pensionis in manibus, excitare hujusmodi lites, cum quarum colore, colludendo cum administratoribus, ipsae Communitates supplantari solebant; Quod etiam congruit sisco, & Ecclesiis, aliisque locis piis, & omnibus, qui per se ipsos propria negotia tractare non possunt, sed sub aliena administratione per necesse vivunt; Ac propterea discretè id intelligendum est ad istius rationis limites, non autem indefinitè in omni casu, cum solis generalitatibus est procedendum, ad instar eorum, quae habentur circa clausulam appellatione remota, ut intelligenda sit de frivola, & quae non habeat omnino iustum motivum, & similibus.

21 E converso autem, in casu pacti affirmativi; Quamvis aliqui opinentur, ut illud intelligendum sit, prout de jure, atque in illis casibus, in quibus debeat, quasi quod sit expressio ejus, quod inest; Contrarium tamen probabilius, magisque receptum est, juxta opinionem, quos antesignanus reputatur Angel. conf. 312. cum pacta repudiari non debeant otiosa, sed aliquid addent juris dispositioni, ita tamen, ut eorum operationem extensis, vel multiplicatio admittenda non sit, vel sufficiat, quod unam faciant operationem, per quam tollatur fatutas, ex insinuat supra disc. 65. & segg. & 105. & 159. & disc. 1. & segg. sub tit. de locat. unde propterea si aliud non ad sit obtaculum, tunc tale pactum istam faciat operationem, ut desiderandum non sit requisitum intolerabilitatis damni, sed illud tale, quale sit, cum defalco resciri debeat; Sed si accedat pactum, de quo supra, quod scilicet causa periculi, vel casus jam praesisteret, vel quod praevideri poterit, ac debuerit, tunc pactum circa istius obfasculi remotionem, suam facit operationem, ut hoc non obstante, defalco debeat, juxta ea, quae in d. tit. de emp. & vend. disc. 10. & 11. & 17. & alibi, habentur ad materiam text. in l. si fundum sciens, C. de evict. non obstante scientia juris alieni, vel imminentes evicionis, ista debita sit, quoties ita conventionem deducta est, quoniam ex eo, quod emptor, vel conductor sciebat, idcirco voluit sibi consulere, sed non faciat aliam operationem, circa requisitum intolerabilitatis, vel circa compensationem fertilitatis cum ubertate, juxta dictam dec. 422. Coccini, & supra disc. 64. & segg. hoc tit. & d. disc. 1. & segg. de locat.

22 Atque hinc semper magis, magisque edocemur, quam clarus, ac damnable, fit error in procedendo in hujusmodi quaestionibus, cum solis generalitatibus, vel cum auctoritatibus, ac decisionibus, quae diversos percunt casus, cum revera dicende veniant quaestiones potius facti, quam juris, ex singulorum casuum particularibus circumstantiis decidende, reflectendo quoque ad praemissas, aliasque similes distinctiones, non autem cum consueta ineptia procedendo cum sola litera auctoritatum.

23 Applicando itaque, ad rem, reverteri dicebam penè omnia supradicta, quod scilicet quod magis jam notè essent licitè, quae desuper de facto sibi assumere solent milites, ac etiam Oratorum Principum, vel Card. aliorumque, Magnatum familiarium, & Ministri, absque eo, quod de facili occurrere valeat, eo magis appaltatores voluerunt sibi consulere de hoc pacto, idcirco sibi imputet locator, cur illi se subiaceret; Ac propterea ex facti circumstantiis cessabat applicatio omnium conclusionum, quae, ut supra in contrarium deducebantur, dum ita, ob majorem licentiam, quae circa hujus appaltus tempora irrepserat, semper in dies excretae, appaltatores edoceri, ob casus forte sequutos de tempore appaltus antecedentis, suae indemnitati consulere voluerunt, cum hoc pacto, per quod habendum esse hoc impeditur, ac hic prescriptum esset ab ipsomet locatore, qui neglectat formam suscepti oneris, illud non tollere, opportunaque remedia non adhibere; Et per consequens, quod verè, & proprie non veritatemur in terminis remissionis pensionis ratione fertilitatis, vel alterius accidentis, juxta dispositionem juris civilis in l. licet, C. loc. & jur. Canon. in c. potuit, & c. propter fertilitates, ext. o. sed verè, & proprie in terminis non implementi, vel non praesertim patientiae, juxta superius enunciatam theor. Bart. Quam-

Quamvis aptem ista materia cadat potius sub sede locationis, & conductiois; Atamen quia hujusmodi quaestiones frequentius cadunt in appalibus gabellarum, & vectigalium, hinc non est incongruum hoc titulo agi, inhaerens jam actis.

NULLIUS FORTIFICATIONUM, VEL CONCESSIONIS.

Consilium pro veritate, suppressis nominibus.

De eadem materia, de qua supra disc. 148. potestatis Principi tollendi jus tertii, vel disponendi de bonis alienis, & praesertim occupandi bona privatorum pro mennis, vel fortificationibus; Et quatenus id de facto sequatur, deindeque fortificationes demoliantur, vel earum necessitas cesset, an bona occupata prioribus Dominis restitui debeant, sive ab eis vendicari possint.

SUMMARIUM.

- 1 Adis series.
2 De donatione facta per Principem de bonis alienis.
3 De amissione domini bonorum, quae capta sint ab hostibus.
4 Destinata ad usum publicum deservit esse de privata facultate.
5 Quando Princeps tollat bona privatorum.
6 De situ occupata a flumine, qui deinde movet cursum, & num. 16.
7 Quod bona occupata pro fortificationibus vel aliis publicis usibus, cessante usu, restitui debeant dominis.
8 De auctoritatibus individualibus.
9 Quod bonorum dominis, resti debeat pretium bonorum, quae occupantur ex causa publica.
10 De ratione, ob quam dicta restitio fieri debeat.
11 Quare de facto id non servetur, & quid faciendum sit.
12 Quod usus publicus non tollat dominium, sed solum impediatur usum, ac utilitatem.
13 Etiam in vis publicis datur dominium privatum.
14 Declaratur conclusio, de qua n. 2.
15 De conclusione, de qua n. 3.
16 De altera, de qua n. 4. ac etiam n. 6.
17 De restititione expensarum, pro recuperatione bonorum occupatorum, vel earum reductione ad priorem statum.

DISC. CLXXXVI.

Cum quidam ex illis Italiae Principibus, qui principatum non omnino independentem jure veri aliodii, sed jure feudi regalis, & dignitatis obtinent, iuxta illas species, de quibus agitur sub tit. de feud. disc. 1. cum pluribus, seque pro sui principatus defensione, in illis extremitatibus, in quibus major habebatur suspicio, iuxta bellicae, seu militaris artis regulas, aliquas construxissent fortificationes, pro quibus de facto, nullo soluto pretio, nonnullorum privatorum, tam secularium, quam Ecclesiasticorum, ac etiam piorum locorum praedia, & bona, in toto vel in parte occupasset; Postmodum vero post aliquem temporis decursum, ea cessata causa, ab eodem, vel successore praetate fortificationes demolitae essent, earumque situm ita sterilem, ac de facto a nemine possessum idem Principes, cuidam emerito familiari, vel ministro concessissent; priores vero domini, vel eorum aliqui proprios respective situs percerent, ac vendicare vellent, sive quod idem concessionarius ex conscientiae stimulo id inquirere vellent; Hinc desuper meum pro veritate consilium petiit, ad effectum deliberandi, an deberet cum antiquis dominis aliquam honestam parare concordiam, sive cessionem iurium procurare.

Respondi, quod ejus favore plura ponderari possent argumenta; Primum nempe, ob dispositionem text. in l. omnes, & l. bene a Zenone C. de quadrienn. praescript. dum agebatur de donatione facta per supremum Principem, ex his, quae ad praedictorum iurium materiam habentur sub tit. de donat. disc. 43. ac propterea, si quae actio antiquis dominis competeret, ea exercibilis esset in pretio, seu valore contra fiscum, quatenus non adesset quadriennium, non autem contra donatarium.

Secundo, quod adaptaretur ea, quae habentur sub tit. de feud. disc. 58. in materia amissionis domini, ob casum belli, quoniam licet bona capta ab hostibus non in eodem, sed in alio belli consueti, recuperentur, non per hoc tamen ad priores dominos redeunt.

Tertio, quod adaptari possent ea, quae habentur sub tit. de servit. disc. 21. ut destinatum sibi sequuta ad publicum usum tollat privatis dominis, illud dominium, vel illam facultatem, quae aliis competere.

Et quarto, quod quaestio, de qua habetur sup. d. disc. 148. super Principis potestate disponendi de bonis privatorum, illorumque dominium uni tollendi, atque alteri concedendi, percipiat casum, in quo cessat causa publicae necessitatis, vel utilitatis, & tamen etiam in eo casu, saltem in foro externo, magis recepta est opinio affirmativa; Sed ubi accedit causa publica, tunc remanet res extra controversiam, cum tali casu dici possit potius perceptio casualis, dum facta Principum inter casus fortuitos recententur; Ideoque ita omnino amissum fuisse dominium, quod amplius non redit, ex regula, quod a privatione ad habitum non datur regressus; Ad instar illius situs, quem occupat alveus fluminis, cursum immutantis, quoniam si deinde tractu temporis ad antiquum alveum redeat, sive aliis diversum assumat cursum, non per hoc iste derelictus alveus reincident in antiquum dominium, sed, vel ad terminos juris civilis acquiritur, pro villi domini praediorum adiacentium, ex plenè deductis per Marc. conf. 5. & per Rot. dec. 39. post Pacichell. de distant. apud eum, vel iuxta frequentiorum principatum usum, remanet de regalibus, & sub genere bonorum vacantium, ex relatis per Mart. ubi supra.

Idemque de situ, qui cum subsequo effectu, destinatus fuerit pro via publica, quam postmodum immutari contingat, cum similibus.

His tamen non obstantibus, contrarium dixi probabilius videri; tum in parte doctrinali, vel auctoritativa; ex his, quae generaliter, & in abstracto desuper Doctores tradunt, tum etiam in parte ratiocinativa, & potissimè ob istius casus particulares circumstantias ita duas efformandis inspectiones, unam scilicet super conclusione, sive theoria generali, & altera super circumstantiis particularibus casus, de quo agebatur desuper ratiocinando.

Quatenus pertinet ad primam, dixi communem esse traditionem Innocentii, aliorumque Canonistarum in c. quia plerique de immunit. Eccl. & c. que in Ecclesiarum de constitutionibus, ac aliorum, quos refertur Tirac. in tract. essant. caus. in princ. n. 20. verbo ablationis causa cessata, & uterque Anna sen. & Jun. singul. 8., ut bona privatorum per Principem, vel Civitatem occupata pro mennis, vel fortificationibus, istarum demolitione sequuta, seu aliis rerum statu mutato, tanquam ex cessante causa, ad priores redeant dominos, à quibus vendicari possint; Ideoque dicebam intrare illam propositionem, quae hodie modernorum pragmaticorum est sacra anchora, & praesertim in diebus ipsorum ora volitat, sepius infirmata, & praesertim disc. 35. de iudic. quod scilicet ubi decisiones, & auctoritates individuales habentur, cum istis procedendum est, neglectis generalitatibus, vel ratiociniis.

Assumendo vero alteram magis generalem inspectionem ratiocinativam; Dicebam, quod generaliter respectu omnium, multò verò magis respectu Ecclesiasticum, & piorum locorum, ac personarum Ecclesiasticarum, ab ipsis Principibus secularibus potestate, & jurisdictione exemplarum, in puncto juris verius est, quod licet Princeps, vel Civitas, ex ista publica causa munitionum, etiam in vitis dominis bona occupare possit, eisque uti, tanquam per speciem illius necessitatis servitutis, de qua sup. hoc tit. disc. 136. & seque, vel illius retractus coactivi, de quo sub tit. de servit. disc. 1. & 83. cum seque cum similibus; Atamen id intelligitur soluta valore, seu pretio, iuxta firmata in specie per Rotam in Barchinonen. murorum. de qua supra disc. disc. 148. n. 38. & seque.

Idemque ex ea nimium probabilis, & congrua ratione deducta eodem disc. 148. n. 33. occasione venditionis, vel concessionis illorum locorum, quae se redemerit, unde libertatem à servitute baronali habent ex contractu oneroso, & correlative, quod scilicet publicis necessitatibus occurrendum est, cum omnium subditorum aequali collecta, & contributione, quando cum consueta Reipublicae dote occurri non possit, non autem cum bonis iuris, vel al quorum tantum; Idemque, ubi ex eadem causa belli, & fortificationum, aut pro via publica sternenda, aliisque similibus contingat devastari arbores, & vineas, vel domos, aliisque damna privatis inferri.

Et quamvis, ut eodem disc. 148. infirmatur, observantia communis de facto contrarij doceat; Atamen id referendum videtur eidem causae, vel rationi publicae necessitatis, quod scilicet in bellicoso, vel alias calamitose tempore, in quod hujusmodi actus devenire oportet aliis plures urgere

indi-

indigentiae, & occasiones, quibus occurrere oportet, cum collectis, & contributionibus subditorum, sive cum bonis, & redditibus spectantibus ad dotem Reipublicae, ideoque tunc non esset practicabilis ista restitio, cuius tamen obligatio remanet, postquam cessatis calamitatibus, Reipublica ad meliorem devenire poterat; in casu calamitatum propositio metentium inferioris materiae in casu calamitatum advertitur supra disc. 126. cum similibus, dum aliis iniustitiam, ac tyrannidem potius id redoleret; Et licet pariter praxis de facto istam restititionem non doceat effectivam, idest solvendo in pecunia, vel in alio aequipollenti id, quod importet bonorum valor, eo quia pro eadem communi nostrarum temporum praxi non de facili verificatur istius melioris fortunae casus; Atamen omnis iustitiae, & aequitatis ratio exigit, ut cessata necessitate, ipsamet bona, quae amplius publico usui non deserviant, prioribus dominis restituantur potius, quam (ut in praesenti) aliis ex liberalitate concedantur, cum ita esset dare libereptionem cum aliena factura, atque exercere liberalitatem de alieno, directe offendendo iustitiam, quae est virtus major, & in Republica necessaria, ut exerceretur altera virtus non necessaria, sed solum commendabilis, quando sine iustitiae detrimento fiat de proprio.

Considerabam praeterea, quod quando hujusmodi fortificationes, ob tunc contingentes necessitates fiant potius occasionaliter, vel temporaliter, tunc revera non sit hujusmodi bonorum dominium, & proprietatem tollere eorum dominis, atque eis eisdem abdicare, atque in alterum transferre, sed solum sit impedire usum solum, vel culturam, & fructum antiquo habituali dominio adhuc retentum, & continuantem, quodque propterea cessata publica necessitate, tanquam per remotionem obstaculi, ejus dominus reassumat antiquum usum, atque continuet, non jure novi domini, vel novae recuperationis, sed jure primivo, juxta ponderationes, de quibus supra hoc tit. disc. 125. & sub tit. de feud. disc. 57. & 58. cum consueto exemplo deducto locis citatis, ac etiam sub tit. de beneficiis disc. 1. & in aliis ducto locis citatis, ac etiam sub tit. de beneficiis disc. 1. & in aliis pluribus. occasione indultorum conferendi beneficia referantur, illius scilicet, qui habens membra naturaliter valida, & operativa, recipiat in eorum operatione accidentalia impedimenta resultantia à vinculis, & compedibus, quoniam istis solutis, vel remotis ille ambulat, ac operatur non ex nova facultate, sed jure suo naturali, & primivo.

Quodque istud privatum habituale dominium, quamvis sine utilitate, retineatur etiam in his, quae publico deserviant usui, comprobari observabam ex illa plurium dominiorum distinctione, quae in vis publicis ponderatur supra hoc tit. disc. 136. dum datur etiam dominium privatum soli viae publicae utile.

Neque obflare, dicebam, praemissa in contrarium ponderata; Non quidem primum deductum, ex textu in l. omnes, & l. bene a Zenone, quoniam inter plures limitationes, vel declarationes, quam dicit leges patiuntur, adeo ut nimium raro earum dispositio ad praxim redeatur, ex infirmitate d. disc. 43. de donat. Illa praesertim ad rem faciebant, quod id intelligitur, quando Princeps sciens rem esse alienam, adhuc tamen eam concedat, licet autem ubi credat concedere id, quod non sit suum, vel nullius.

Alterum motivum bonorum captorum in bello, remanebat omnino extraneum, tam ex facto, dum non agebatur de occupatione facta ab hostibus, quam etiam ex jure, dum id procedit in bonis mobilibus, non autem in his, quae postliminio redeunt, ex infirmitate eodem disc. 58. de feudis.

Cessat quoque applicatio regule, de qua d. disc. 31. de servit. dum intelligitur favore causae publicae, quatenus ista duret, Idemque respectu quati objecti, in quo eatenus procedunt ea, quae infirmata sunt de alveo fluminis, vel de via publica utentis casus, vel definitio esset de sui natura perpetua, adeo ut intraret amissio dominii, ex altera ratione, quod illud habitum fuit per derelictum, vel quod priorum dominorum amissa fuerit memoria, dum illa domini amissio, quae resultat ab alluvione procedit, quando illa est perpetua, scilicet autem ubi accidentalitas, ac temporalis, vel causativa, ex collectis per Urlic. concl. 94. Harprech. & Oinot. in §. quod si naturalis inst. de ver. dros. apud quo veteri in presenti ob temporis qualitate, aliaque circumstantias dici poterat, praesertim respectu Ecclesiarum, ac piorum locorum, pupillarum, minorum, & similibus, quibus eadem congruebat ratio, ideoque petentem consilium monui, ut curare cum honesta concordia ab antiquis dominis iurium cessionem reportare.

Ratio etenim dubitandi, quando bona occupata redeunt ad priorem statum, est illa, de qua d. disc. 57. de feud. super

Card. de Luca Lib. II.

restitutione scilicet expensarum, quas erogare oportuerit pro recuperatione, sive pro reductione bonorum ad priorem statum, sed haec ratio non intrabat, quoniam sibi etiam aliqua impensa erogata fuisset in demolitione fortificationum; Atamen id sequutum non fuerat in gratia minorum, & pro reductione bonorum ad primavum statum, adeo ut intraret aequitativa actio de in rem verso, vel utilis negotiorum gestorum, sed principaliter, ac omnino in causam propriam tollendi scilicet necessitatem custodiendi tales fortificationes cum militibus praesidiariis, ac etiam tollendi occasione inimicis, ne illas occuparent, & retorquebant contra earum constructorem.

PISAUREN. INDULTI, PRO FRANCISCA LAPIS, CUM EJUS FRATRIBUS, ET PATRE.

Casus variè decisus per Rotam.

De eadem materia, de qua disc. 148. super potestate Principis tollendi jus tertii, ac de regulatione voluntatis, ac aliis hanc materiam; Et de alia materia concessionis, & revocationis gratiarum, vel earum nullitatis.

SUMMARIUM.

- 1 Adis series cum resolutionibus.
2 De auctoritatibus in hoc articulo potestatis Principis tollendi jus tertii remissio.
3 De distinctione specierum causae publicae.
4 De aequitatis, & erroribus procedendi cum generalitatibus, quodque procedi debeat cum distinctionibus.
5 De differentie rationibus inter forum internum, & externum.
6 Quibus auctoritatibus in hoc proposito deseri non debeat.
7 Quod sit respectendum ad varios sylvos regionum, quodque si error confundere auctoritates diversarum regionum ad id non reflectendo.
8 De differentia inter Papam, & alios Principes seculares.
9 Quod antiqua observantia inducat in Principe restrictionem potestatis.
10 Quod sylvus Pape, & Curie Romanae soleat esse varius, & de ratione.
11 De distinctione inter potestatem ordinariam, & absolutam, vel plenitudinem.
12 De alia distinctione inter Principem dependentem, & independentem.
13 De alia distinctione defectus potestatis positivi, & interpretativi.
14 Quando tollantur bona privatorum, jam possessa jure dominii, & quae causa publica requiratur.
15 Quod isto casu debeat resti pretium.
16 Sed quod etiam sine causa, & sine restititione pretii tollere possit, & de ratione.
17 Quale sit jus divinum, vel naturale, aut gentium cui Princeps derogare non possit.
18 Quomodo occurrat Principi tyrannidi.
19 Quod Princeps tollat hypothecas, & credita, & liberet debitores, vel moratorias concedat.
20 An possit facere gratiam de delictis, & injuriis, sine remissione partis offensae.
21 An derogat contractibus, & concessionibus propriis ex causa onerosa, adeoque tollat officia vendita, & similia.
22 An tollat pecunias, & bona à privato, tanquam male parta sine justificatione.
23 De jure jam altero quaestio pro dispensationem, vel habilitationem incapacis.
24 De Bulla Baronum.
25 De habilitacione incapacis, vel inhabilis ad impediendam novam acquisitionem alteri capaci.
26 De derogationibus fideicommissorum pro facultate alienandi, vel ob ligandi bona.
27 De rationibus, ob quas istae derogationes concedantur, & an reputentur prejudiciales.
28 De derogationibus patronatum in beneficiis Ecclesiasticis.
29 De rationibus, ob quas de omnibus dictis casibus agitur, & quando derogationes non sint damnabiles.
30 De gratia dispensativa super retentione incompatibilium, vel non incurru adducitatis, & quod in eo non requiratur causa.
31 De infectione conditionis, vel precepti inducentis invaliditatem.

V

32 Ut

- 33 Ut non procedat in vidua, quod declaratur.
- 34 Non dicitur exorbitans, & odiosum id, per quod fiat reverso ad jus antiquum.
- 35 De differentia in hoc proposito inter Papam, & alios Principes seculares.
- 36 Quomodo conciliatur dubium, an consistet de causa publica.
- 37 De ratione, ob quam in presenti disputatum sit de causa publica.
- 38 De muliere quinquagenaria, an parere possit.
- 39 De emulatione substitutorum se opponentium gratie.
- 40 De distinctione an substitutus sit de sanguine testatoris, vel potius de illo ipsius mulieris contravenientis.
- 41 De usufructu legali debito patri.
- 42 Quod solent Papa concedere hujusmodi gratias, in specie derogandi pro excepto viduitatis.

D I S C. CLXXVII.

Scripta in pingui asse heres Francica a Ludovico viro, sub lege viduitatis, in cuius violationis casu, propria dote, & quibusdam prædiis tantum eam contentam esse voluit, nulla tamen isto casu facta substitutione, ac etiam ut moribus, de bonis disponere deberet ad favorem ejusdem hæredis fratrum, vel nepotum masculorum, qui in casu non factæ dispositionis, substituti censentur. Cuiusmodi alia convolare vult in ætate annorum quadraginta sex, Apostolicum obtinuit indultum, dicitur prohibitionem dispensationum, ut contraventione non obstanti, integram jam adeptam hereditatem obtinere posset, atque ipsa facta de futuro cum N. N. contraxit; Habito vero per ejus patrem, & fratres recursus ad eundem Pontificem pro hujus gratiæ ipsi præjudicialis revocatione, remissioque negotio consensu pro currenti stylo Congregationi particulari, ex Papæ Auditore, & ex quatuor, vel quinque aliis Prælati constituta, prodiit votum, atque ad ejus normam pontificum scriptum remissionis causæ ad Rotam, præscripto tamen (præter styllum) dubio, in ea disputando, an consistat de causa publica, & de præjudicio patris, cui Papam noluisse, vel non cogitasse præjudicare, declaratum est.

Quare assumpta disputatione coram Albergato Decano, sollicitè Corresponsalibus votantibus, nulla capta resolutione, mandatum fuit, quod in repropotione, omnes viderent, eaque sequuta sub die 4. Julii 1674. affirmativa prodiit resolutio in prima parte, consistere scilicet de causa publica; & negativa in altera super patris præjudicio, Resposita sub die 10. Decembris sequentis, recessum est ad decisam, præsertim in prima parte causæ publicæ, cui postremæ resolutioni, præsupponitur, quod idem Pontifex annuerit, atque in hoc statu causæ pendet.

Quatenus itaque pertinet ad dictam primam partem, in qua principaliter disputationes fuerunt; Quamvis in Rota multa hinc inde cumulare super puncto, de quo supra disc. 148. n. 1. An scilicet possit Princeps tollere jus tertii, si ve gratias tertio præjudiciales facere abque requisito causæ publicæ, ita cum consueto inepito transcriptorio moderno stylo, chartas inutiliter replendo cum copiosis allegationibus desumptis ex modernis relatis in d. jam edito disc. 148. Attamen dicebam, quod in hoc Tribunali incongrua erat hæc disputatio, quæ potius congrua fuit in dicta Congregatione, in cuius resolutione super dicti dubii præsentatione, potius æquivocum, & forte aliqua ineptia consistebat, supponendo scilicet in hujusmodi gratia, requisitum causæ publicæ, quod revera non est desiderandum, quoniam cum Rota haberet legem scriptam dubii disputandi, eam præterire non poterat; Adhuc tamen scribens pro Francica, pro gratiæ firmitate, dicebam hæc disputationem neque omnino incongruam, vel superfluum esse in Rota, quoniam cognitio, quod hujus causæ requisitum necessarium non esset; tunc quamvis illud omnino negligi non posset;

Attamen ita resultare deberet ejus benignè interpretatio pro illa scilicet, quæ largè, & securarie publica in iure dicitur, quamvis principaliter privata esset, ut est ista matrimonii, & dotis, ratione procreationis filiorum, & honestatis seminarum ad textum in l. 1. ff. solut. matrim. ubi Doctores, & præsertim omnium latus Barbo. p. 7. sub nu. 12. vers. tertiam utilitas, ubi in specie publicitatis hujus causæ latè, & doctè differit; non autem pro magis stricta, & rigorosa interpretatione illius causæ, quæ principaliter publica sit, quia publicum, & commune Republicæ bonum principaliter respicit, quamvis accessorie privatam quoque respicit, juxta distinctionem, de qua supra disc. 58. & in Miscell. Ecclesiast. disc. 3. & sub tit. de servit. disc. 80. & alibi pluries.

Agendo itaque de hoc puncto tam occasione scribendi in Rota, quam in dicta Congregatione, vidensque, cum consueto stomacho magnas, ac superfluas allegationum, & equivocorum congeries, quæ cum inutili chartarum repletione, improboque labore per omnes hinc inde scribentes fiebant, tractando articulum in genere, sine in abstracto; Advertebam (sed inutiliter tamen singulariter) idem quod frequenter quidem, semper tamquam pro meo iudicio utiliter, & opportune insinuaré soleo, quod ista sit unica, & totalis, vel magna scaturigo, & causa productiva tot frequentium equivocorum, justitiarum, & veritatis, ejusdemque legalis facilitatis eximiationis adeo præjudicialium, examinandis scilicet hujusmodi questionibus in abstracto, & cum solis generalitatibus, non reflectendo, ut omnino decet, quinimo ut præcisè necessarium est, ad distinctionem casuum, eorumque particulares circumstantias, si ve ad effectus, ad quos disputatio fat, dum his distinctionibus mediantibus, facile est, tam propositiones, quam auctoritates, que invicem pugnant, videntur, conciliare, illasque ad concordiam reducere.

Assumendo itaque articulum per hæc distinctionem viam, eodem modo, quo d. disc. 148. sequatur est, ad illam in primis genericam distinctionem reflectendum esse, advertebam, inter forum internum, & externum, ob magnam differentiam rationem inter unum, & alterum forum militentem, non reflectendo, ut omnino decet, quinimo ut præcisè necessarium est, ad distinctionem casuum, eorumque particulares circumstantias, si ve ad effectus, ad quos disputatio fat, dum his distinctionibus mediantibus, facile est, tam propositiones, quam auctoritates, que invicem pugnant, videntur, conciliare, illasque ad concordiam reducere.

Assumendo itaque articulum per hæc distinctionem viam, eodem modo, quo d. disc. 148. sequatur est, ad illam in primis genericam distinctionem reflectendum esse, advertebam, inter forum internum, & externum, ob magnam differentiam rationem inter unum, & alterum forum militentem, non reflectendo, ut omnino decet, quinimo ut præcisè necessarium est, ad distinctionem casuum, eorumque particulares circumstantias, si ve ad effectus, ad quos disputatio fat, dum his distinctionibus mediantibus, facile est, tam propositiones, quam auctoritates, que invicem pugnant, videntur, conciliare, illasque ad concordiam reducere.

Assumendo itaque articulum per hæc distinctionem viam, eodem modo, quo d. disc. 148. sequatur est, ad illam in primis genericam distinctionem reflectendum esse, advertebam, inter forum internum, & externum, ob magnam differentiam rationem inter unum, & alterum forum militentem, non reflectendo, ut omnino decet, quinimo ut præcisè necessarium est, ad distinctionem casuum, eorumque particulares circumstantias, si ve ad effectus, ad quos disputatio fat, dum his distinctionibus mediantibus, facile est, tam propositiones, quam auctoritates, que invicem pugnant, videntur, conciliare, illasque ad concordiam reducere.

Assumendo itaque articulum per hæc distinctionem viam, eodem modo, quo d. disc. 148. sequatur est, ad illam in primis genericam distinctionem reflectendum esse, advertebam, inter forum internum, & externum, ob magnam differentiam rationem inter unum, & alterum forum militentem, non reflectendo, ut omnino decet, quinimo ut præcisè necessarium est, ad distinctionem casuum, eorumque particulares circumstantias, si ve ad effectus, ad quos disputatio fat, dum his distinctionibus mediantibus, facile est, tam propositiones, quam auctoritates, que invicem pugnant, videntur, conciliare, illasque ad concordiam reducere.

Assumendo itaque articulum per hæc distinctionem viam, eodem modo, quo d. disc. 148. sequatur est, ad illam in primis genericam distinctionem reflectendum esse, advertebam, inter forum internum, & externum, ob magnam differentiam rationem inter unum, & alterum forum militentem, non reflectendo, ut omnino decet, quinimo ut præcisè necessarium est, ad distinctionem casuum, eorumque particulares circumstantias, si ve ad effectus, ad quos disputatio fat, dum his distinctionibus mediantibus, facile est, tam propositiones, quam auctoritates, que invicem pugnant, videntur, conciliare, illasque ad concordiam reducere.

Antequam ad singulorum casuum distinctionem, ac examinationem deveniat illa quoque generica prænotanda est distinctio, singulari casibus respectivè pariter applicabilis, circa defectum potestatis, quod scilicet alius est ille defectus, qui dicitur positivus, & præcisus, adeo ut irritet actus, qui dicitur Princeps neglectis congruentie motibus, quamvis ipse Princeps neglectis congruentie motibus interpretativus, ac directivus, & improprius, qui pendeat a lege congruentie, ut scilicet non cogat præcisè Principem ad annullandum, vel retractandum actum, neque istum irritet, sed ex quadam vi directiva illum impellat ad revocandum, vel moderandum id, quod a se ipso, vel ab ejus predecessore gestum sit, tertio præjudiciale, ut etiam disc. disc. 148. n. 13. advertitur.

Primus itaque casus est majoris est, magisque positivi præjudicii tertii, quando scilicet Princeps tollit privato bona libera indifferentia que alodialia dicti solent, in quibus ipse Princeps nullum jus habeat, nisi illud protectionis, ac defensionis, & jurisdictionis, & que per possessionem obtineantur ex vera justitia commutativa, ut potè a se ipso, vel ejus majoribus quaesita ex titulo oneroso, & correlative, si ve alias ex industria, & providentia, vel etiam ex liberalitate eorum, qui dicto jure illa obtinerent, puta, quia possessori tollerent domum, vel vineam, aut olivetum, vel aliud prædium, quod alteri concederet, si ve sibi applicaret, aut devastaret, alioque usus applicaret; Istoque casu (qui, ut præmissum est, omnium fortior, magisque præjudicialis videtur) adhuc certa in jure supponitur Principis potestas ad textum in l. Lucius Titius ff. de viciis, & in l. homines, & l. bene a Zenone C. de quadrienn. prescript. de quorum jure intelliguntia, & praxi habetur sub tit. de donat. disc. 43. ubi de donatione, quam Princeps uni faciat de bonis alterius.

Desideratur autem isto casu, ex communi sensu Doctorum, causa publica principaliter, puta quod bona dare congruat benemeritis militibus, juxta casum d. text. in l. Lucius Titius, ff. de viciis. Aut quia bona devastaret pro fortalibus, & pro munitione, seu pro defensione, aut pro constructione mœnium juxta decisiones Rotæ in Barchionen. Murorem allegatas d. disc. 148. n. 38. Vel quod calamitoso tempore belli divini, vel humani, aut pecunie, tollat frumenta, aliaque victualia, vel argentea, & pecunia, vel animalia privatorum pro publico servitio, juxta insinuatam supra disc. 44. & 45. & infra d. disc. 181. cum similibus.

Vel saltem quod si causa publica non sit necessaria, si tamen utilis, vel decora, parte deiciendo domos, vel prædia privatorum in toto, vel in parte pro constructione, vel aptatione viarum, seu platearum; Aut saltem quod causa publica sit accessoria, vel mixta cum privata, ut contingit in illo retractu coactivo, qui in Urbe ex Constitutione Gregorii XIII. practicatur ex relatis disc. 79. & seq. de servit. quod etiam ubique ex dispositione, vel intentione juris communis pro constructione, vel ornatu Ecclesiæ, aut egregii palatii, ut advertitur d. tit. de servit. disc. 2. & 83. cum similibus.

Addito etiam, ultra dictum requisitum causæ publicæ, alio requisito, vel præsupposito refectionis pretii, vel æquivalentiæ faciende pro ipsum Principem, vel Concessionarium, aut per collectam, vel contributionem omnium civium, vel subditorum, juxta regularem naturam publicorum onerum.

Verum ultra ea, quæ concernunt forum internum, ut præmissum est ab isto discursu extraneum, quatenus pertinet ad externum, de quo agitur, omnia hæc percutiunt secundum defectum improprium, & interpretativum potestatis, regulatum scilicet a lege convenientiæ, & honestatis, si ve a vi directiva legis, & justitiæ, quæ Principem quoque afficit ad textum in l. digna vox C. de leg. quod scilicet quamvis Princeps sit solutus legibus, at tamen secundum illas vivere debet, ut propter laudem dignis, si hoc se abstineat, vel si facta retractat, & ex converso demandandam veniat, si alias se gerat; Non pro hoc tamen inferri potest ad alterum defectum positivum, & præcisum ex quo resultet irritatus actus, quodque Judex possit gesta per Principem retractare, vel invalida declarare, si absque ista, eam tollat, atque pretium non reficiat, ex vulgari dictorio, quod nemo Regi, vel supremo Principi dicere potest, cur ita facis, dum alium in suo principatu superiorem non cognoscit nisi Deum, ex relatis per Galvess. Fisc. 2. & alios, de quibus d. disc. 88. n. 20. & per tot. atque comprobatur divinum oraculum l. 1. Regum c. 8. in Samuele insinuatæ populo jus Regis, quod privatorum prædia, aliaque optima tolleret; Assignat ratione, quod privata dominia, illorumque tituli, vel modo acquirendi, non

Antequam ad singulorum casuum distinctionem, ac examinationem deveniat illa quoque generica prænotanda est distinctio, singulari casibus respectivè pariter applicabilis, circa defectum potestatis, quod scilicet alius est ille defectus, qui dicitur positivus, & præcisus, adeo ut irritet actus, qui dicitur Princeps neglectis congruentie motibus, quamvis ipse Princeps neglectis congruentie motibus interpretativus, ac directivus, & improprius, qui pendeat a lege congruentie, ut scilicet non cogat præcisè Principem ad annullandum, vel retractandum actum, neque istum irritet, sed ex quadam vi directiva illum impellat ad revocandum, vel moderandum id, quod a se ipso, vel ab ejus predecessore gestum sit, tertio præjudiciale, ut etiam disc. disc. 148. n. 13. advertitur.

Primus itaque casus est majoris est, magisque positivi præjudicii tertii, quando scilicet Princeps tollit privato bona libera indifferentia que alodialia dicti solent, in quibus ipse Princeps nullum jus habeat, nisi illud protectionis, ac defensionis, & jurisdictionis, & que per possessionem obtineantur ex vera justitia commutativa, ut potè a se ipso, vel ejus majoribus quaesita ex titulo oneroso, & correlative, si ve alias ex industria, & providentia, vel etiam ex liberalitate eorum, qui dicto jure illa obtinerent, puta, quia possessori tollerent domum, vel vineam, aut olivetum, vel aliud prædium, quod alteri concederet, si ve sibi applicaret, aut devastaret, alioque usus applicaret; Istoque casu (qui, ut præmissum est, omnium fortior, magisque præjudicialis videtur) adhuc certa in jure supponitur Principis potestas ad textum in l. Lucius Titius ff. de viciis, & in l. homines, & l. bene a Zenone C. de quadrienn. prescript. de quorum jure intelliguntia, & praxi habetur sub tit. de donat. disc. 43. ubi de donatione, quam Princeps uni faciat de bonis alterius.

Desideratur autem isto casu, ex communi sensu Doctorum, causa publica principaliter, puta quod bona dare congruat benemeritis militibus, juxta casum d. text. in l. Lucius Titius, ff. de viciis. Aut quia bona devastaret pro fortalibus, & pro munitione, seu pro defensione, aut pro constructione mœnium juxta decisiones Rotæ in Barchionen. Murorem allegatas d. disc. 148. n. 38. Vel quod calamitoso tempore belli divini, vel humani, aut pecunie, tollat frumenta, aliaque victualia, vel argentea, & pecunia, vel animalia privatorum pro publico servitio, juxta insinuatam supra disc. 44. & 45. & infra d. disc. 181. cum similibus.

Vel saltem quod si causa publica non sit necessaria, si tamen utilis, vel decora, parte deiciendo domos, vel prædia privatorum in toto, vel in parte pro constructione, vel aptatione viarum, seu platearum; Aut saltem quod causa publica sit accessoria, vel mixta cum privata, ut contingit in illo retractu coactivo, qui in Urbe ex Constitutione Gregorii XIII. practicatur ex relatis disc. 79. & seq. de servit. quod etiam ubique ex dispositione, vel intentione juris communis pro constructione, vel ornatu Ecclesiæ, aut egregii palatii, ut advertitur d. tit. de servit. disc. 2. & 83. cum similibus.

Addito etiam, ultra dictum requisitum causæ publicæ, alio requisito, vel præsupposito refectionis pretii, vel æquivalentiæ faciende pro ipsum Principem, vel Concessionarium, aut per collectam, vel contributionem omnium civium, vel subditorum, juxta regularem naturam publicorum onerum.

Verum ultra ea, quæ concernunt forum internum, ut præmissum est ab isto discursu extraneum, quatenus pertinet ad externum, de quo agitur, omnia hæc percutiunt secundum defectum improprium, & interpretativum potestatis, regulatum scilicet a lege convenientiæ, & honestatis, si ve a vi directiva legis, & justitiæ, quæ Principem quoque afficit ad textum in l. digna vox C. de leg. quod scilicet quamvis Princeps sit solutus legibus, at tamen secundum illas vivere debet, ut propter laudem dignis, si hoc se abstineat, vel si facta retractat, & ex converso demandandam veniat, si alias se gerat; Non pro hoc tamen inferri potest ad alterum defectum positivum, & præcisum ex quo resultet irritatus actus, quodque Judex possit gesta per Principem retractare, vel invalida declarare, si absque ista, eam tollat, atque pretium non reficiat, ex vulgari dictorio, quod nemo Regi, vel supremo Principi dicere potest, cur ita facis, dum alium in suo principatu superiorem non cognoscit nisi Deum, ex relatis per Galvess. Fisc. 2. & alios, de quibus d. disc. 88. n. 20. & per tot. atque comprobatur divinum oraculum l. 1. Regum c. 8. in Samuele insinuatæ populo jus Regis, quod privatorum prædia, aliaque optima tolleret; Assignat ratione, quod privata dominia, illorumque tituli, vel modo acquirendi, non

provenit a lege divina expressa, sed proveniunt a lege civili, seu positiva cui Princeps, qui dicitur lex animata, & potestatem habet faciendi, & destruendi leges, derogare, vel dispensare potest, ita tollendo illud beneficium, vel jus, quod ipse concessit.

17 Et quamvis multi ex illis scriptoribus, qui capiendi leges, vel antiquiorum sapientum traditiones in sola littera, cum solita legale simplicitate procedendo, dicant, quod id sit violare jus naturæ, vel gentium, cui Princeps derogare, vel dispensare non potest; Attamen ut eodem *disc. 148.* & alibi sapidus advertitur apud nos Christianos fræno fidei, & religionis, excepta juris divini prohibitione in utraque pagina novi, vel veteris testamenti contenta, aut in illis Apostolorum, & discipulorum, aliorumque Sanctorum Patrum traditionibus, quas Ecclesia recepit, & declaravit, esse etiam juris divini, utpotè provenientes ex ore Christi, & quod jus sub se complicat jus divinum, & naturale, quod cum divino, accipitur tanquam synonymum, in reliquis non videtur in quibus Codicibus, & à quibus personis conscripta sint ista naturæ, vel gentium jura, quæ Jurisæ, & Morales, ac etiam Politici figurant, vel præsupponunt; Dicitur namque improprie, & per quandam modum, ac usum loquendi jus naturæ, vel gentium illud, quod est quidem humanum, vel positivum scriptum, vel non scriptum, in nixum tamen cuidam naturali insinuat, vel rationi, ac humano discursui, sive cuidam magis gentium, ac nationum communi usui, inducto à fræno religionis, vel à legibus congruentiæ, & honestatis pro conservatione vitæ civilis, & humani commercii, ac differentiâ illius juris merè civilis, seu merè positivi, quod sit principalis effectus potestatis cum propriis subditis, & intra limites proprii principatus, vel territorii, in quocumque exemptos ab ejus jurisdictione, & superioritate non afficiat, juxta insinuat *disc. 143. de dote, & alleg. disc. 35. de judic. & alibi pluries, præsertim sub tit. de success. ab intest. & sub tit. de alien. & contrah. prohib. in quibus locis frequentius agitur de statutis, & legibus positivis municipalibus, ac etiâ *disc. 141. de fid. & alibi.**

Prout quamvis aliqui ad probandum, quod iste defectus potestatis proveniat à jure divino, deducere soleant auctoritatem sacræ pagine Veteris Testamenti *lib. 4. Regum c. 9. & 10. de castr. Jebelis super vinea, quam abstulit Nabat, & qui casus per ora Scriptorum, & Concionatorum adversus facta Principum, & potentium in dies circumferri solet; Attamen id respicit alteram ab isto discursu extraneam inspectionem fori interni apud Deum, non autem istam fori externi, & judicialis pro irritatione, seu retractatione actus per trames Jurisæ, & cum vi coactiva, quam utique nemo iudex exercet.*

18 Ponderant quoque aliqui, quod ita Principum fimbrias nimium dilatando, latam viam, vel januam sit aperire tyrannidi, ac subditorum oppressionibus; Attamen plane est responso, quod quando Princeps sua abutatur potestate, atque tyrannidem exerceat, tunc subintrat potestas Reipublice domine directæ, & habitualis, quæ illum coercere, vel deponere potest, juxta idem insinuatum exemplum, vel similitudinem mulieris facientis divortium cum viro male se gerente, juxta tot exempla antiqua, & moderna, quæ in historiis legitimus, etiam in magnis ac potentissimis Imperiis, ut nostra ætate vidimus, & practicavimus de recenti in magno Imperatore, vel Tyranno Turcarum, & in Rege Angliæ, quorum filii acta regnant, cum similibus, sed istud dicitur iudicium publicum, & politicum cum vi bellica, & potentiali exerceri solitum, idè quod non congruit forensibus tractantibus de iudicis privatis contentiosis, concernentibus administrationem justitiæ commutativæ; Atque in hoc pariter magna dignoscitur aliorum scriptorum simplicitas, vel ineptia, confundendo scilicet istos terminos, vel iudiciorum species.

19 Sub isto casu cadit etiam ablatio iurium incorporalium, quæ pariter ex propria providentiâ, & privato jure obtineantur, & competant ad eosdem limites justitiæ, commutativæ, puta tollere, vel suspendere hypothecas in aliquibus bonis aut liberare debitores, privando creditores eorum iuribus, & creditis, sive dilationes, & moratorias concedere, aliaque similes præjudicialis provisiones facere, quoniam licet procedendo cum legibus congruentiæ, & honestatis, id solum permittatur, quando causa publica id exigat, puta pro sedandis popularibus seditiosis, ac motibus; Aut quia fic exigat ratio publicæ calamitatum belli, & excidii, aut pestis, vel magnæ famis, cum similibus; Attamen id periculi quoque dictum improprium defectum interpretativum, non autem præsumptum, ad effectum, ut idem Princeps, vel successor revocet, vel moderetur, sed si nolit id facere; ut

quod ex magis publica, magisque congruenti ratione non expedit, juxta casum, de quo infra in Romana locorum montium *disc. 163.* Tunc nemo Principi in proprio principatu obijcere poterit, cur ita facis, nullusque invenietur Jure, qui ad eum annulet, vel retractet; Eadem intrante superius insinuata ratione, quod scilicet hypotheca, vel actio personalis, aliaque remedia, quæ creditoribus adversus debitores competunt, prodierunt à jure civili, seu positivo, & per consequens ab eodem tolli possunt, ut etiam advertitur *tit. de dote disc. 166. & tit. de cred. pluries occasione agendi de potioritatibus, aliaque privilegiis, quæ per legem positivam concedantur posterioribus adversus anteriores.*

Alter casus est, in quo abque mixtura juris, vel interesse burfali ipsius Principis per ejus gratias, & provisiones tollatur quoque; illud jus tertii, quod à delictis, vel injuriis oritur, faciendo scilicet gratiam delinquentibus de delictis, & injuriis abque consensu, vel remissione partis offensis, non solum in præjudicium ejus vindictæ, sed etiam in præjudicium juris petendi refectionem damnorum, & interesse ab offenso, vel injuriato passorum; Et tunc pariter distinguunt Doctores inter causam publicam, & privatam, ut ex priori id agi possit, ut contingit in illis abolitionibus, & indulgentiis generalibus, quæ concedi solent ex causa pacis, vel pro sedandis tumultibus, & rebellionibus, aut etiam pro extirpandis bannitis, aut ad summum ita suadentibus moribus regionis, occasione alicujus magnæ lætitiæ, præsertim ingressu regni novi Regis, vel Principis, non autem sine hujusmodi causa ad solam gratificationem, vel pecuniam; Distinguendo etiam inter remissionem pene criminalis, & remissionem obligationis rescindi damna, & interesse, ex deductis *ead. disc. 148. n. 62.* Sed pariter id intelligendum venit cum eadem distinctione defectus interpretativi, & secundum quid, non autem alterius veri, & positivi potestatis.

Tertius est casus in quo agatur de tollendo illud jus, quod ex causa etiam onerosa, & ad limites ejusdem justitiæ commutativæ habeat tertius cum ipsomet Principe, vel Republica, seu Civitate, puta, quia juxta casum principaliter actum *d. disc. 148. in princ. aliqua Civitas, vel Oppidum in vim illius prælationis, de qua sub tit. de feud. disc. 37. & 110. provocaverit ad demaniam, atque se redemerit, solvendo pretium, deinde contra legem conventionis, denuò alteri concedatur in feudum; Sive quia Princeps tollat privato illa officia, quæ concesserit ex causa verè onerosa, & correspondiva, pretio mediante, juxta ea, quæ habentur supra *hoc tit. disc. 2. cum plurib. legq.* Aut quod denegat solvere sortem, vel fructus locorum montium, vel aliorum iurium ipsius Cameræ Principis, vel Civitatis; Aut quod fructus reducat, seu sbafer, vel sortem diminuat restituat, juxta casum disputatum apud Cypax. *Latr. dec. 188.* Vel appellatum intra tempus adimatur, juxta casum, de quo supra *d. 86. cum similib.* quibus eadem congruat ratio, quia nempe princeps, vel ejus fideus tanquam privatus, contractum inierit correspondivum ad limites justitiæ commutativæ potius, quam distributivæ; Atque in his, vel similibus casibus, regulariter intrat eadem distinctio inter defectum positivum, & interpretativum, ut ipse posterior esse dicatur inductus à lege convenientiæ, & honestatis, juxta ea, quæ de observantia padorum, quod scilicet fingitur tanquam privatus, insinuat *sub tit. de feud. disc. 3. & supra disc. 148. & alibi.**

Verum est defectus considerandus ab ipsomet, ut abstineat à faciundo, vel revocet factum, quatenus velit, & ex vi directiva, non autem coactiva, ut iudex, vel Magistratus retractet, eodem modo quo supra, atque in istis pariter casibus adhiberi solent termini violatioms iuris naturæ, vel gentiis, sed improprie, & per modum loquendi, ut supra, dum praxis nimium frequenter, & quotidie contrarium docet, & ulterius in aliquibus Regionibus non servatur illud dictum Senecæ Tragicæ, quod pietas, & fides privata bona sunt.

Quartus casus est, ubi Princeps, vel ejus Vicarius, qui concessit fit omnimodè ejus potestatis exercitium, revocet concessionis factas jure Principis potius, quam privatis, atque ad limites justitiæ distributivæ potius, quam commutativæ, de officis nempe, & muneribus publicis, vel etiam de beneficiis, vel dignitatibus Ecclesiasticis, aut de feudis, non emptis, sed gratis; Et tunc licet scribentes adhibeant quoque distinctionem, in concessio, fit mere gratuita, vel potius remuneratoria servitiorum, vel aliorum meritum, ac etiam, ad adimere illam concessionem, parere debeat grave præjudicium in fama, & honore, sive in interesse, & mutatione status, ut præsertim omnium forte latius sequitur Fagn. in *con. consultationib. de Cler. agror.* cum aliis relatis *ead. disc. 148. nu. 20. & seq. & 27.*

Attamen, ut ibidem advertitur, ista sunt motiva regulandi voluntatem potius, quam inducendi verum defectum potestatis, quæ negari solet improprie eodem modo, quod in præcedentibus, istiusque casu frequens esse solet praxis.

Quintus est magis rarus, quandoque tamen praticari solitus, ut nostra ætate tam in ipsamet Urbe quam in aliis principatibus per lralia, vel extra vidimus, & qui fratermatiz cum primo casu tollendi de facto bona, vel pecunias à tertio possessis, atque sibi, ejusque Cameræ applicando cum ea differentia, non constat de expresso legitimo titulo acquisitionis, unde propterea Princeps adimat, quia supponat occasione publici muneris, vel alias, esse pecunias, vel bona male parata, idè quæ auferri possent tanquam ab indigno, nulla tamen accedente judiciali, vel alias positiva justificatione extrinseca, sed cum sola ejus assertive notitia, & informationis extrajudicialis, quæ dici solet in præsentia; Et tunc quamvis multa per scribentes desuper dicantur ex relatis *disc. 148. ubi etiam de isto casu præfio.* Attamen pariter intrat eadem responso, ut id percutiat forum internum, vel legem congruentiæ, & honestatis pro regulatione voluntatis, ut supra, idè quod in externo judicio contentioso legale simplicitatis est constanter negare potestatem.

Sextus est casus, quando per gratiam, vel dispensationem, quæ uni concedatur tollantur alteri bona non solum delata, sed etiam actu acquisita, & possessa, quamvis obviant titulo lucrativo, adeò ut importet formalem privationem ejus, quod jam obtineatur, ac depauperationem, attempto statim, in quo ille tertius jam fit constitutus; Puta quia ob bannum, vel aliud delictum possessoris fideicommissaria ex dispositione testatoris in alterum proximiorum obvenierit; sive quod eadem obventio sequuta fuerit ex ejusdem Principis, vel ejus fidei onerosa, vel gratuita concessione, juxta casum de quo *disc. 27. de feud.* Aut quod aperta successione feudali, vel fideicommissi pro morte possessoris ob incapacitatem proximiorum, qui alias succedere debuisset, nisi incapacitas obstaret, bona obvenierit in alterum in gradu proximè sequenti capaxem; Deinde verò post acquisitionem, Princeps per quandam fictionem possimim bannitum restituat, vel in incapacem dispenfet, ut in feminis, & Clericis sequi solet, magis verò frequenter in restitutione natalium, & legitimatione bastardorum, dum ille casus fit durior, quam sequens, in quo dispensatio, vel habitatio concedatur reintegra, adeò ut non tollat alteri jus jam questum, & possessum, sed solum impediat acquisitionem juris delati, vel sperati, sed solum impedientes leguntur eadem simplicitate, de quibus in præcedentibus, eademque tamen intrant responso, sed facilius hoc præjudicium reputatur in mids, cum tollatur id, quod obvenit titulo lucrativo ex providentia aliena, non autem ex industria, & providentia propria; Atque de hoc ultra insinuata *d. disc. 148. agitur quoque sub tit. de fidei. disc. 68. & 69. ejusque supplemento, occasione agendi de legitimatione bastardi.*

Sub hoc autem casu cadit dispositio bullæ Baronium, de qua *sub tit. de feud. disc. 73. cum plur. legq.* quod scilicet postquam sequatur mortem possessoris feud, vel fideicommissi, suumque jus expirat, vel annihilatum, & postquam successor jure suo independenti ex fideicommissio, vel investitura effectus est dominus, vel possessor bonorum, eis per Congreg. Baronom privatur per subhabitationem, quæ fiat in gratiam creditorum defuncti, & tamen non dubitatur de potestate, et; Quamvis igitur vulgus, qui non nisi superficium videt, scandalum de hac bulla concipiat; Attamen est potius effectus ignorantiæ, ut *d. disc. de feud. pluries habetur præsertim disc. 74.*

Septimus est casus supra insinuatus, quia nempe per gratiam habitativam, vel dispensativam ejus, qui ob defectum natalium, vel alterius desiderata qualitates, esse alius incapax, præjudicatur alteri remotiori capaci, qui alias fuisset successurus, eique propterea tollatur jus speratum, vel etiam delatum, sed non acquiritum, adeò ut sibi impediatur acquisitio, sed nihil tollatur, quod jam obtineat; juxta deducta *d. disc. 68. & 69. de fidei. ac etiam sub tit. de feud. disc. 16. 17. & alibi.* Et tunc quidquid aliqui dicant super requisito cause publicæ, quatenus pertinet ad forum externum, de quo agitur verè inter fabulas, id reponendum esse docet quotidiana praxis, solumque considerari solet, ac bene cadit distinctio inter præjudicium proximum, & remotum, inter præjudicium certum, & incertum, ac eventuale, quia nempe dispensatio, vel habitatio conce-

datur post jam factum casum successonis, unde certificatum sit jus successoris; Vel è converso antequam ille fiat, unde propterea incertum fit, an ille capax, qui sperat, sit superstiturus, necne; Attamen ista distinctio duos percutit effectus; Vel scilicet illum potestatis illum, qui Principe inferiores legitimandi, seu alias habilitandi potestatem habeant, vel regulationem voluntatis, ut facilius in uno, quam in altero casu, dispensatio, vel habitatio concedi debeat, sed passim ex mero arbitrio in privatam gratiam concessionarii id sequitur, idè quæ fabulosum pariter remanet assumptum eorum, qui cause publicæ requisitum desiderant.

Octavus est casus, qui cum præcedenti fraternizatur super derogationibus fideicommissorum, aliarumque ultimarum voluntatum, vel etiam investiturarum, & padorum, ad effectum ut possessor fideicommissi, vel majoratus, ad feudi padri, & providentiæ, contra legem, vel hominis prohibitionem bona vendere, vel hypothecare valeat, seu alias de eis disponere; Et tunc quamvis non desint perique in ista specie gratiarum, & dispensationum, publicam causam desiderantes, ut in specie habetur, præsertim apud Molin. de *primogen. lib. 1. cap. 8. num. 31. & lib. 3. cap. 3. nu. 11. & seq. Boss. de Principe num. 97. & seq. & alii plene collecti per Antunes. de donation. regii lib. 1. part. 2. cap. 11. à quo scribentes in contrarium cum consueto transcriptorio stylo alias plene relatas auctoritates mutuabantur; Attamen pene generalis, & quotidiana praxis docet, ut inter fabulas revera, id reponi mereatur, dum passim in solam gratiam privatam possessoris, vel ejus creditorum hujusmodi gratiæ, & dispensationes conceduntur pro Principatum, vel ipsorummet Principum diversis styliis, ex quibus major, vel minor facilitas resultat, ut supra; Atque in ipsamet Hispania, de cuius majoribus loquuntur Molin. & alii, ut supra patet ex his, quæ circa derogationes habentur apud Salgad. in *Labyrinth. circ. circ. derogationes* habentur Hispanos; Præsertim verò in hoc Principatu Pontificio, id est nimium frequens, ac facile, adeò ut istius facilitatis aliqua moderatio desideranda veniat, ut patet ex tot casibus, qui recententur *sub tit. de fidei. ac etiam ex universa traditione Bullæ Baronom.**

Conferenda etenim non venit ista species gratiæ nimium exorbitans, & præjudicialis, quoniam, aut consideratur præjudicium successorum, & istis nullum jus proprium tollitur, sed solum admittit illud speratum jus, quod ipse lex postiva concessit, faciendo obligatorias defunctorum dispositiones, quæ alias non erant tales, & sic adimendo beneficium ab ipsa lege postiva concessum, ex insinuat *d. tit. de feud. disc. 74. & 89. de fideicom. disc. 141. & alibi sæpius;* Aut verò consideratur interesse, vel præjudicium defuncti, qui illam legem in illis bonis, tanquam à se possessis adiecit, & pariter illud præjudicium dicitur minus considerabile, dum ille jam annihilatus est, nullumque dominium, vel jus amplius retinet.

Nonus est casus, cum præcedenti quoque fraternizans illarum derogationum, quæ in beneficiis Ecclesiasticis in toto, vel in parte praticantur Papa, & Curia Romana, & de quibus in sua sede *sub tit. de jure patron. pluries;* Quamvis in hac specie cadere soleat distinctio inter iustatratonæ Ecclesiasticum, vel laicale, sive in genere laicalis, inter illud ex gratia, & privilegio, & alterum ex justitia, ratione foundationis, & dotationis, istoque posteriori casu igitur vulgus scandalizari, atque obloqui solet de defectu potestatis; Attamen pariter effectus ignorantæ est, dictaque distinctio inter gratiosam, & onerosam, ac inter regium, & privatam, rectè intrat, & considerabilis est pro eadem regulatione voluntatis, ad ejus effectum inspicitur, an necessaria fit mentio specialis, nec ne, ex deductis in dicta peculiari sede, cum semper dicatur gratia ejusdem Sedis Apostolicæ.

Quamvis autem præmissi, vel alii, si qui sunt simile casus, extranei sint ab illo præsentis causæ, adeò ut primo aspectu illos recentiusse redolere videatur illud superfluum evagationem vitium, quod à me pluries damnari, & exagerari consuevit, bene tamen reflectendo, ut ita scilicet dignoscatur, quod si in præmissis casibus longè magis præjudicialibus, quam quæ exorbitantibus non est, vel potestatem dubitandum, quodque in eorum aliquibus causæ publicæ requisitum desiderandum non est, multò minus in sequenti casu, in quo longè minus est præjudicium, longèque minor exorbitantia.

Decimus itaque ad rem nostram est casus, in quo illi, qui jam legitime bona, vel jura obtinuit, & possidet aliquid

onus, vel vinculum incumbat, adebit illum statum, in quo obtinuit mutare, prohibeatur sub pena caducitatis, & privationis, vel amissionis, in statu clericali, aut quod non possit retineri cum alio majoratu, vel fideicommissio, sive, ut in beneficiis Ecclesiasticis, quod non possit retineri cum Episcopatu, vel cum alio beneficio incompatibili, aut cum statu regulari, vel quod Ecclesiasticae pensiones non possint retineri in statu uxorato, vel militari, aut regulari adebit permutationem statum amittantur bona, & jura jam obventa, & possessa, qualis erit propius, ac praecipuus casus hujus questionis, quod scilicet hereditas non poterat retineri in statu uxorato, ideoque ob alias nuptias amittebantur.

Isteque casus tam theoreticè, quam practicè reputatur omnium praecedentium facilior, minusque praedjudicialis, quoniam ille, cui conceditur dispensatio, ut non obstante statu incompatibili continuare possit in dominio, & possessione, ac fructione bonorum, & jurium, quae jam obtinet, nihil cum alterius praedjudicio, vel iactura acquirit, nisi que de novo sibi conceditur, sed solum per quandam speciem remedii praeservativi, potius quam curativi, occurrit futuro malo, ne incuratur, sive claudatur fovea, ne in illam incidatur, continuando in obtentione jure proprio, & primævo. Ille verò, qui in casu contradictionis, vel mutationis status possessoris commodum speraret, nihil amittit, neque certum praedjudicium patitur, quoniam nisi possessor dispensatur super affectu ratione novi status, quem assumere intendat, illum affectum, vel mutare abstinere, ideoque impediretur casus amissionis, vel privationis, dum totum pendet ab ejus electione, & libera voluntate, non autem ab incapacitate, vel alio obstaculo inducto à lege, vel ab homine, juxta casus praecedentes, & per consequens multo minus desiderandum venit requisitum causae publicae, quod revera bene pensatis Doctoribus illam desiderantibus, isto casu non intrat, quoniam fieri solum dicitur aliquod praedjudicium voluntati illius defuncti, qui hanc legem, vel conditionem adjecit, & tanquam iam annihilatus, incapax est damni, & praedjudicii, ut supra.

Hinc videmus, quod in provisione beneficii de jurepatronatus quae fit isto neglecto requiritur, ut sit laicale, & expressa ejus derogatio, vel saltem mentio specifica cum ejus qualitate, unde implicita derogatio resultare dicitur, idemque in resignatione, vel promotione, aut in impositione pensionis; Sive quando gravantur Ecclesiae Metropolitanæ, & Cathedrales, requiritur derogatio Concilii Lateranensis, & aliorum similium; Atque ubi derogetur fideicommissis pro bonorum alienatione, vel obligatione, juxta aliorum principatum, vel Principum stylos, desiderari solet consensus proximè successuri, & interesse unius, vel plurium, vel solent evocari; Prout etiam in legitimatione bastardorum plerique Doctores volunt citandos esse interessatos, quod pro eadem stylorem varietate, quandoque servari solet, cum similibus; Et tamen in hujusmodi gratiis, & dispensationibus super incompatibilitate retentione, vel super mutatione status, ut ea non pariat illud damnum, quod aliis paritura esset, nihil ex his desideratur, cum interesse fit remotum, ob dictam rationem, quod à libera voluntate, liberoque arbitrio possessoris dispensandi totum pendet, atque si non dispensetur, statum non mutabit, ex relatis d. disc. 148. magis verò ad d. disc. 1. de pensio. & disc. 65. & 66. de jurepatron. & alibi pluries; Unde propterea se opponere denegationi hujus gratiae, vel ejus jam concessae, effectuationem impedire, atque revocationem, vel moderationem obtinere, & simulationem, vel malignitatem obtinere videtur, impedendi scilicet, absque propria auctoritate, alterius commodum, quod ex mutatione status, vel affectuatione incompatibilis obtineret, & à quo abstinere cogitur.

Si ergo ista procedunt in praemissis casibus, vel exemplis, in quibus incompatibilitas, vel prohibitio mutationis status fit in jure certa, nullamque habeat infectionis dubietatem; Multo magis, atque circa omnem dubitandam rationem ea procedere dicebam in hac specie conditionis, vel praecipui viduitatis regulariter à jure civili damnatae, ac habendae pro non scriptae, adeo neglecto testatoris precepto, commodum praesertim sit modale, & à parte postea obtineatur ex juribus, & auctoritatibus recensitis disc. 73. de testament. & disc. 44. de fideic. & alibi. Et quamvis ista regula limitationem recipiat in vidua,

cui praesertim à viro ejus favore disponente, onus viduitatis injunctum sit per jus novissimum authenticorum reasumptum in *Aurb. cui velidum. C. de indid. viduitate tollend.* cujus dispositionem hodie vigere, atque usu in foro receptam esse magis communiter Doctores firman; Dicebam tamen relictionem esse, quod ista esset novissima lex *Justiniani* praecedentium iurum antiqui, medi, ac novi Digestorum, & Codicis contradictionem habens, dum antiquum jus Digestorum indefinitè viduitatis conditionem damnat in plerisque iudiciis, quae à locis citatis referuntur, latius verò cum consuetudine modernorum collectio superfluo naufragio stylo per *Altorg. conf. 77. lib. 2.* edito in eodem casu, de quo d. disc. 44. de fideic.

Jus autem magis novum Codicis post Imperii translationem editum, juxta mores Graecorum, potius quam juxta illos Romanorum, juxta quos dictum antiquum jus prodit, illam induxit distinctionem moti, ex quo mulier vidua ad alias cupiat convolare nuptias, an scilicet ex illo libidinis, vel potius ex altero desiderandi filios, ut primo casu, praecipuum fit obligatorium, in altero autem non, unde propterea desuper exigi solebat ipsius mulieris juramentum, ex uno, vel altero motivo nuptias contrahere vellet; Sed quoniam experientia docebat magnam perjuriarum frequentiam, hinc proinde Justinianus ultimus in jure civili legislator, istam jurisjurandi obligationem remisit, ut de his patet in *l. 2. cum segg. C. de indid. viduit. tollend.* & ex eodem novissimo jure *Aurb. in §. quae veris nunc sequitur Aurb. de nup.* cujus summa continetur in *d. Aurb. qui velidum*, & sic quod magna illius Imperatoris volubilitate, & inconstantia, ut tot leges offendunt, aut verius ex auctoritate Theodorae, vel Tribonianis, qui totum faciebant, ipso Imperatore, ut aliqui Historici volunt, tanquam indocto, parumque capaci, deserviente pro signo ad tabernam, conditum est dictum jus novissimum, per quod indefinitè in viduis istud virorum praesertim praecipuum effectum est obligatorium.

Id autem nimia consideratione in proposito dignum esse advertentem, ut ita dispensatio dicenda non veniat exortibant ab omni jure claro, dum potius importat restitutionem juris antiqui, quae juxta probabilem, ac receptam distinctionem, quam habemus in materia statutorum, ut scilicet odiosa, & exorbitans censenda non sint, quando per ea corrigatur jus novum, quia relictetur antiquum, ex pluries relatis in peculiari statutorum sede *sub tit. de succ. ab intest. & alibi.*

Et nihilominus advertentem, quod praedicta juris novissimi dispositione quoque retenta, magis communiter receptum est, quod ea procedat in muliere vidua, ex matrimonio consumato secus autem ubi de consumatione non constat, ex firmatis per *Bald. Ang. Dec. & alios in ead. Aurb. cui velidum, Sanch. de matr. l. 1. disp. 34. num. 30. in fine. & l. 7. disp. 91. nu. 5. Capyc. Latr. conf. 127. nu. 57.* Atque ubi consumatio requiritur, ut illa probanda sit per eum, qui in se fundet occasione dotalis lucri statuarii assequendi, matrimonio consumato, & non aliis, ceteris relatis habetur *dec. 237. & 307. p. 6. rec. & in aliis*, cum ob nullam filiarum procreationem, incerta esset matrimonii consumatio.

Nimium quoque considerabile esse advertentem, superius initio insinuatam distinctionem inter hujusmodi dispensationes, quae concedantur per alios Principes saeculares, & illam, quae concedatur per Papam in statu Ecclesiastico, in quo utrumque gladium, sive utramque exercet spirituale, & temporalem potestatem Principis, & Papae.

In Principe siquidem seculari aliud non urget motivum, nisi illud voluntatis gratificandi dispensatio, eique legis prohibitionem remittendi, quod motivum, cessante ista causa publica, parum commendabile videtur; In Papa verò eandem habendam potestatem in sua Ditione, alterum commendabile, & commendabile concurrere potest motivum libertatis matrimonii cuius ipse est protector, & defensor, ac etiam, ut tanquam medicus spiritualis ista occurrat, incontinentiae, & periculo peccandi, ut etiam ponatur per *Ruin. conf. 189. l. 2.* Ac etiam ob regulam, quod omnes secundò nubentium pene, illis exceptis, quae favorem liberorum primi matrimonii concernunt, per jus canonicum correctae sint; Quamvis enim magis receptum sit, ut sub ista correctione non cadat hoc praecipuum, eo quia non est pena legis, sed potius cessatio voluntatis dispensantis, adhuc tamen id videtur consideratione dignum, ut gratia aliquod iustum habeat motivum, neque adeo exorbitans dici valeat.

Ad salvandum autem ineptiam, vel incongruentiam dubii, ut supra, per Cong. à Papa deputatam praescripti ad-

ROMANA JURIS DOCTORANDI PRO COLLEGIO PRONOTARIORUM PARTICIPANTIAM

CUM COLLEGIUM MEDICORUM.

Causa disputata coram Cardinali Camerario.

De facultate, vel jure doctorandi, cui competat; Et an, & quando secunda concessio desuper facta, priori praedjudicet; Et praesertim de differentia inter doctoratum in utroque jure, & illum in aliis scientiis, vel facultatibus.

Et incidenter de administratione Universitatis divisa inter plurium facultatum Collegia, an Medici, & Philosophi diversa constituent Collegia, vel unum tantum, quod sit utriusque facultatis complexivum.

SUMMARIUM.

- 1 **F**acti series.
- 2 Possessorium est prius terminandum.
- 3 Per hanc determinationem causae corporum univ. factum suum habent.
- 4 Jus doctorandi est de regalibus.
- 5 In regalibus non sufficit sola possessio per maintenancem sine titulo.
- 6 Declaratur conclusio cum pluribus limitationibus.
- 7 Etiam in possessoria solet gustari de bono jure.
- 8 Non est immemorandum in receptis principiis, quae sunt supponenda.
- 9 De auctoritate decisionum Romae.
- 10 De differentiis inter istum casum, & alterum, de quo agitur in dec. Seraphini.
- 11 De differentia inter doctoratum in utroque jure, & in medicina.
- 12 Quod introductio doctoratus sit moderna, & de moribus diversis.
- 13 De licentia, & quando haec equipollat doctoratus pro dignitatibus, & officis Ecclesiasticis.
- 14 An postea exerceri medicina sine licentia.
- 15 Quando doctoratus sit ex merito privilegio, necne.
- 16 Observantia est deserendum, & n. 20.
- 17 De regula de jure tertii questio non tollendo.
- 18 Quod non sit insistendum in formalitatibus verborum, sed in substantia rerum.
- 19 De alio casu controversie inter Collegia Medicorum, & Philosophorum Bononiae.
- 20 De eadem conclusione, de qua num. 6.

DISC. CLXXXVIII.

AUCTO per Sixtum V. à septenario ad duodenarium numero Protonotariarum participantium eo modo, quo in plerisque aliis Curiae Romanae Collegiis sub diversis temporibus sequutum fuit, ut in relatione Curiae advertitur; Hinc, ut compenferetur damnum antiquorum septem, quod ex ista accretione in emolumentorum participatione, per necessarium consequens resultabat, huic Collegio quamplura concessit privilegia, inter quae fuit illud facultatis doctorandi in quacumque facultate, certam desuper praescribendam formam; Adversus quam concessionem, dicto Pontifice defuncto, Collegium Advocatorum Consistorialium, quod ex concessionibus Julii III. & ejusdem Sixti hanc facultatem habet doctorandi in utroque jure, licet insitit in Rota coram Seraph. coram quo sub die 3. Aprilis 1598. Collegio Advocatorum favorabilis prodit resolutio, registrata inter dec. ejusdem Seraphini *dec. 1271.* in qua firmatur hujus concessionis Protonotariarum inefficacia, & ne altera antiquiori concessioni dicti Collegii Advocatorum praedjudicare possit, ad cuius decisionis normam expeditus desuper fuit Motus proprii Clementis Octavi; Postmodum verò Urbani VIII. huic Protonotariarum Collegio indulist, ut quatuor singulis annis Doctores in utroque jure creare possit, eo tamè pacificè continuante in praedictae facultatis exercitio, quod aliàs facultates usque ad annum 1620. in quo Protomedicus, & Collegium Medicorum, quod ex ejusdem Julii III. concessione hanc doctorandi facultatem in Philosophia, & Medicina habebat, eandem promovit item, atque sententiam favorabilem à Commissario reportavit, sed quia iudicium nulliter actum fuerat, utpote non legitime citato

36 vertebam, quod haberi potuerit consideratio ad praedictam distinctionem, de qua in *l. 2. C. de indid. viduit. toll.* capiendò causam publicam pro illa, quae adesse dicitur in procreatione liberorum, cujus possibilitas in presenti adest in muliere adhuc non quinquagenaria, in qua hanc possibilitatem adesse clarè decedit text. in *l. si major quinquagenaria, ff. de legit. hered.*

37 Et quamvis desuper, cum consuetis frigiditatibus multa per scribentis hinc inde cumularetur, cum auctoritatibus etiam Medicorum, & Philosophorum, super aptitudine mulieris ad filiorum procreationem post annum quadragesimum quintum, & an casus insoliti, tanquam portentosi habendi veniant in consideratione, ex deductis, in utraque decisione, & prius *dec. 119. post Tur. de part. fur. succ.* Attamen ad rem non facere credebam, quoniam sola possibilitas ad hunc effectum sufficere videtur.

Emulatoriam quoque, penesque malignam dicebam, hujusmodi oppositionem videri ex duplici consideratione. 38 Primo nempe, quod ista oppositio nullam oppositoribus inferbat utilitatem, dum in casu revocationis gratiae mulier abstinere à nuptiis, ideoque continuando in statu viduitatis, impedire casum substitutionis, sed potius adesse ipsorum oppositorum damnum; tum in existimatione ob illud dedecus, quod ita mulieri resultare posset, ob jam contracta sponsalia, juxta ponderationes, de quibus *sub tit. de dote disc. 79. & seg. & 166.* tum etiam, quoniam ita potius impediri dicitur eorum magis proximum, ac speratum emolumentum pro ipsius heredis mortem, quae factus contingere posset ex matrimonio, quatenus in ea aetate juncta cum aliqua obesitate conciperet, dum nunquam pepererat, ut frequentior praxis docere solet, ideoque verificari dicebam veram, & propriam amulationem inferendi damnum sibi ipsi, ut alteri damnum inferatur, dam ita magis expedire, ut nuberet.

Ponderando, quod omnes questionis, quas in corpore juris actus hucque habemus, respiciunt casus, in quibus annullatio, vel revocatio gratiae tribuit oppositori jus, quod non habeat, vel conservet illud, quod aliàs per gratiam assisteret, juxta casus, de quibus supra *disc. 148. & & tot alios sub tit. de fideic. & sub tit. de pens. & alibi*, quod in presenti ut supra non verificatur.

Et secundo fortius, quoniam hujusmodi praepcepta tunc rigorose servari debent, adeo ut repugnet aequitas illis dispensandi, quando substitutio concepta fit in casu contraventionis ad favorem conjutorum, & de sanguine ipsius testatoris, quibus uxorem praefere voluerit, cum praesupposito, quod permanendo in viduitate, matrimonii reliquias retineret, atque ejus uxoris figuram adhuc faceret, aliàs non relicturus; Secus autem in presenti, quod testator nullam sanguinis, vel affectionis personalis rationem habuit erga substitutos, dum eos vocavit sub nomine colectivo, ac per alternativam, adeo ut substitutio, vel mulieris dispositio in nemine, ex jam natis, & testatori cognitis, verificari posset, ipsaque mulier fuit medium, seu organum, per quod erga eos dispositio per extraneum facta est, potius ex quodam provido consilio erga ipsam met mulierem, ne alias seductionibus extraneorum subjaceret, prudentem dispensandi modum sibi praescribendo, ideoque non intrat illa ratio, quae intraret, quando substituti essent de sanguine testatoris.

Hinc de consequenti cessare dicebam interesse Patris, ratione usufructus legalis sibi competentis, quatenus alii filii jure substitutionis hanc bona obtinerent, dum ita cessabat obtentio proprietatis, in altero enim usufructu legalis, praesertim per patrem in bonis ipsius filiae, quae illum non intrare ex voluntate testatoris, & ex natura gravaminis, ex deductis in materia usufructus *sub tit. de serv. disc. 64.* non cadebat sub inspectione gratiae, dum salvum jus patris remanebat, & per consequens non cadebat in dispensatione.

Et quod Papa solet concedere hujusmodi dispensationem in specie super conditione, vel onere viduitatis, patet ex *decis. 1176. Cocc.* in qua disputatur, an in ista specie gratiae requiratur derogatio regulae de jure tertii, & deciditur affirmativè, quia ob matrimonium jam contractum de tempore primae gratiae, ista non suffragabatur, & de tempore secundae erat jam questum jus tertio, quod non facit ad rem, ac etiam habentur alia exempla posteriora.

corpore Collegii, sed aliquibus Protonotariis iure singulari, idcirco introducta causa per appellationem in Camera Collegium Medicorum agnoscendo dictam nullitatem renuntiavit omnibus factis, ad hoc, ut novum iudicium ex integro valide institueret possit, sed ulterior prosecutio non adfuit, ideoque Collegium Protonotarium in sua possessione continuavit usque ad annum 1674. in quo deinde hæc præsentio excitata fuit coram Cancellario per dictum Collegium à quo, & à scribentibus pro eo, totum fundamentum constituebatur in allegata dec. 1271. Seraphini, illam mutato cortice verborum in substantia; penne ad litteram transcribendo, quasi quod idem esset casus, ideoque eadem intrarent rationes.

Scribens itaque pro Collegio reo convento, advertebam in primis ad distinctionem possessorii, & petitorii, quod pro nunc absque necessitate assumendi inspectionem negotii principalis in petitorio sufficeret possessorium, quod tanquam privilegium prius terminandum est, iuxta notorias, & quotidianas propositiones, de quibus sub tit. de iudic. diff. 44. & in his præcis terminis consimilis controversia inter Collegium Medicorum Neapolitans, & alterum Salerni super iure doctorandi, cum consuetudine superfluitate ad fatietatem colligit Pratus discip. 42. l. 3. n. 35. cum seq. ubi super hoc notorio, atque præsupponendo principio, pro consuetudine modernorum detestabili vicio, adeo magnum cumulum facit allegationum.

Praxis etenim docet, quod in huiusmodi controversiis inter corpora politica, sive universalia, in quibus agitur de iis iuribus, quæ pluribus communia sunt, totus punctus est in possessorio, quod terminato ad favorem unius, ut plurimum, causæ insensibiliter pereant, ut vulgo dicitur, ex febrè ethica, cum negligi soleat id quod pluribus commune est, potissimè ubi agitur de incommoda, ac dispendiosa prosecutione petitorii, per tres conformes, ob varietatem morum, & ingeniorum illorum, qui succedunt illis, qui erant magis zelantes iurium universalium.

Et quamvis in hac materia non procedat illa propositio, quæ in privatis indifferentibus bonis habetur, at in hoc possessorio retinenda, quod vulgo mantentionis dicitur, non quaratur de iustitia, vel iniustitia, neque admittatur exceptio domini, seu boni iuris, sed attendatur nudum factum possessionis, cum agatur de iure doctorandi, quod est de regalibus, spectantibus ad supremum Principem, vel ad eum, cui ipse concesserit, ex relatis per Borcell. de præf. Reg. Carol. c. 34. Ripoll. de Reg. c. 48. Prat. cad. discip. 42. Mulcat. de præf. doct. p. 2. nu. 46. & passim, cum solius Principis sit conferre hanc dignitatem, atque alios Magistros declarare.

Vera enim, & recepta est propositio, de qua cod. discip. 44. de iud. & alibi, quod in iis, quæ possideri non possunt sine privilegio Principis, atque sint de Regalibus, quorum regulariter incapaces sunt privati, non datur mantentio sine titulo, ideoque sola possessio non sufficit, neque attenditur illud vulgare practicum dixerunt, quod inter privatos, atque in rebus indifferentibus admittatur, nempe possideo, quia possideo.

Verum in hac facti specie advertebam, huic objectioni tres congruere responsiones, quarum una sufficeret, multò igitur magis eis simul iunctis; Primò nempe, quoniam id rigorosè procedit cum ipso Principe, ejusque sicut contentende cum privato, secus autem inter duos privatos invicem contententes de pertinentia; Secundò, ut procedat in possessione recentis, non autem diuturnæ, & temporis valde considerabilis, cum tunc ex illa resultat præsumptio privilegii, vel alterius tituli, cuius ob antiquitatem non sint concessi moderni possessores, ideoque ista præsumptio, insufficiens in petitorio, sufficiens tamen esse debeat in possessorio, ex relatis cod. discip. 44. de iudic. & alibi pluries.

Et tertio clarior, dum aderat explicitus titulus concessionis factæ per Sixtum V. ut supra, unde propterea questio non erat super ejus existentia, sed solum super validitate, & efficacia inter duos contententes de eisdem iuris, & privilegii potioritate, quo casu absolutum est dictam propositionem non intrare, sed possessionem interim sufficere.

Neque his ad verbi dicere præfatam deest. Seraphini tum quia, ut ejus contextus probat, de hæc descenditur tum etiam quia in eo casu nimum recentem illis mota fuit, adeo ut inter tempus privilegii, & illud dictæ decisionis, intermediet solum spatium annorum duodecim, cum tamen deestio supponat, iuxta notum, & regularem cur-

sum causarum in magnis Civitatibus, & Tribunalibus, initium hinc per aliquod antecedens tempus considerabile.

Adhuc tamen oportuim iudicatum fuit, incidenter, & pro gnu deducere concernentia merita negotii principalis, etiam in petitorio, pro commendabili Curie stylo pluries insinuat, præsertim in d. lit. de iud. discip. 37. & 44. & in relatione Curie discip. 31. agendo de Tribunali Signature, tum ex prædentiali directione causæ, ne insistendo mordicus in solo possessorio, imprimeretur mala causa opinio super diffidentia bonis juris, ac etiam, quia cum Cardinalis Camerarius, coram quo deinde causa excitata fuit, & qui aliàs de facili fuisset recusable, ob consumptionem jurisdictionis Tribunalis, & introductionem causæ in Camera, ut supra gereret illam personam primi ministri Papæ, de qua habetur in d. Relat. Cur. discip. 6. Ita more Principis potius, quam Judicis, istius causæ cognitio assumpta videbatur.

Quatenus itaque ad bonum jus, vel petitoriam pertinet, cum privilegium esset expressum, ac litterale, neque aliqua caderet ratio dubitandi super potestate concedentis, minusque super assumpto, quod posteriora derogent, ac prævaleant prioribus, cum ista sint generalitates notorias, ac præsupponendæ, ideoque manifestam ineptiam merito contemptibilem continet stylus Juristarum super eis se diffundere, atque inanem cartarum repletionem facere; Hinc profundè punctus erat in objectis, qua ut præmissum est, desumebantur, ex prædicta individuali dec. Seraphini, ita strictè occurrendo puncto difficultatis, iuxta verum scribendi modum.

Potissimè autem evitari dicta decisio, ex assumpto insinuat etiam discip. 32. in relat. Cur. & discip. 35. de iud. agendo de efficacia, sive auctoritate decisionum Rotæ, quod scilicet illæ præsupponi debent, & quamdam speciem necessitatis auctoritatis faciunt in eadem causa, & inter easdem Partes, quando firmato uno puncto, vel dubio, assumatur disputatio super altero, sed perierit in tertio non audito, & in casu diversis; fecerit ista erat vaga generalitas nimia cultura parum digna, quoniam punctus non erat in auctoritate decisionis de per se, sed in ejus motibus, & fundamentis, aliquid non leve recipientibus momentum, ex eo, quod aliàs super eodem præciso puncto per Rotæ antiquam canonizata fuerint, ob reverentiam, quæ erga antiquitatem haberi solet, dum omne antiquum, vel ignotum pro magifico.

Assumendo itaque rationes differentie inter prædictam aliam controversiam, & istam, ita de plano dicebam cessare illorum motivorum applicationem, in qua hodie totus est iudicandi, vel consulendi vis.

Primò, namque in eo casu accedebat circumstantia, quæ probabiliter, ut eisdem decisionis tenor quod comprobabat potissima causa fuit resolutionis, quod scilicet Pontifex Sixtus V. qui concessionem nostro Collegio fecerat infra breve tempus biennii, ex causa onerosa venditionis officii Rectoratus, factæ eidem Collegio Advocatorum, privatam facultatem doctorandi in utroque iure aliàs competentem innovavit, & confirmavit; Unde propterea intrabat eadem propositio huic pacti favorabilis, quando posteriora derogant prioribus, potissimè ob brevitate temporis, intra quod memoria recens supponenda est.

Secundò, pro meo iudicio magis stringenter, ob notabilem differentiam rationem inter unam, & alteram concessionem eisdem Julii III. utriusque Advocatorum, & Medicorum Collegio factam; Illa siquidem prior Advocatorum est Motu proprio, ut patet ex dicti Pontificis Constit. 16. altera vero posterior Medicorum est ad suppositionem, ut patet ex Constit. 19. Et quod magis est, prior est per quamdam speciem legis, adjecta ratione favoris publici, posterior vero per viam gratiæ, & privilegii, ob notabilem differentiam rationem inter unam facultatem, & alteram.

Doctoratus etenim in utroque iure, vel in Canonico tantum in hoc Pontificio Principatu, magis quam alibi magnas secum trahit consequentias, non solum ob publicos Magistratus securiores eo modo, quo in aliis Principatibus, sed magis, ac principaliter per Episcopatus, & Archiepiscopatus, ac etiam pro primis dignitatibus Cathedralium, & Collegiarum, aliisque Prelaturis, & officiis Ecclesiasticis, dum ista dicitur administratio necessaria, quam subditi, licet nolentes, ac scientes, illum nomine, non autem redolentem esse, juxta distinctionem inter Doctores, & nomine, de qua discip. 35. de præf. evitari non possunt.

E con-

E conversò autem in alia facultate medicinæ, prout etiam in legali, respectu Advocatorum, & Procuratorum, aliorumque caudicorum, ac etiam illorum Assessorum, seu Consiliariorum, qui voluntariè assumentur ex electione populi, sive illorum particularium Civium, qui eorum opera, vel ministerio indigent, doctoratus malè collatus, est quidem aliterius, sed non adeo magni, & gravis præjudicii, cum in illis potius communis existimatio, ac fama doctrinæ, & idoneitatis, quam doctoratus attendatur, & operetur, ut evocentur, eorumque opera adhibeatur, dum videmus in una, vel altera facultate solemnissimè doctoratum in publicis, & famosis Universitatibus omninò otiosum, Et è conversò alium doctoratus gradum non habentem magni nominis, magnique exercitii, ideoque magna differentia est inter primum casum administrationis necessariæ, & istum administrationis, vel exercitii voluntariè ad liberam electionem eorum, qui ipsorum opera uti velint.

Ponderando autem eadem, quæ habentur deducta discip. 35. de præf. quod scilicet in iure civili, ex quo ad antiquos Romanorum mores arguitur, non videtur ista sollemnitatis doctoratus, modernis temporibus introducta, postquam à quibus sæculis citra omnes scientiæ redactæ fuerunt ad formam facultatum, cum his formalitatibus magistratorum, & doctoratum, sed adhibetur terminus professorum, id est illorum, qui non ex privilegio, vel implicitè solemnitate, sed ex Cathedra, vel alio exercitio actuali, re potius quam nomine professores, necessitas autem, vel requiritur doctoratus in dignitatibus, vel Magistratibus, ut supra, & præsertim Ecclesiasticis, emanare dicitur ex Concilio Tridentino, aliique hujus Ecclesiasticis, vel aliorum secularium principum Italie, aliarumque Regionum legibus, vel moribus, qui sunt inter se diversi, dum videmus, quod in Italia etiam in magnis, & probatis Universitatibus illic potè completas scholas, quinimò, neque illis visis, & initiatis, adolescentibus, aliique nullatenus versatis, istum gradum, cum nimia facilitate obtinent; pro quadam ceremonia cum sola recitatione cujusdam cantilenæ; E conversò autem in Hispania gradus doctoratus non conferunt, præsertim in Salamanticensi Universitate non nisi cum magna caute cognitione, ac personis proventus, & quæ diu se exercuerint, ideoque illi, qui studiis completis cupiunt habilitari ad publicorum munerum exercitium, conceditur solum licentia iura, quæ æquipollent doctoratui Italie, ut advertitur in proposito Vicarii capitularis sub tit. de canonic. & Capitul. discip. 24. & in annot. Conc. Trid. discip. 31. atque docet praxis illarum Religionum, quæ habent hunc unum Doctorum, seu Magistrorum, quoniam in aliquibus, magistraturæ idem est, ac inter laicos doctoratus, qui cum majori facilitate, & frequentia illic obtinetur, in aliis vero cum magna difficultate, & nonnisi post plurimum munerum exercitium, sed in istis, Baccalaureatus æquipollent doctoratui, iuxta dictam distinctionem inter doctoratum, & licentiaturam; Et per consequens doctoratus non videtur in exercitio professionis medicinæ necessarius, pro requisito, eodem modo, quo neque in facultate legali, pro muneribus voluntariis, sed solum pro necessariis, & auctoritativis, ut supra.

Et quamvis in utraque facultate, præsertim verò in iura medicinæ, cum agatur de re gravi, nempe de vita hominum, concedenda non sit quicquid libera facultas illam exercendi, unde propterea ubique ius introductum est officium Protomedici, qui per se ipsum, vel per ejus

Substitutam, & Commissarius inhibere potest illos, qui per publicam Universitatem Magistri, & habiles declarati non fuerint, ne illam facultatem exercent; Attamen id operatur solum, ut possit eos pro libito, examini subijcere, & ne aliàs imperiti non professores se intrant in hoc exercitio, iuxta illam distinctionem de qua inter Parochos approbatos in concursu, & simplices confessorios, habetur sub tit. de paroch. discip. 16. & alibi, atque deducitur apud Prat. de discip. 43. lib. 3. sed non per hoc resultat, ut doctoratus sit præcisè necessarius in publica Universitate, non autem per privilegium.

Potissimè verò, quia ista species Doctoratus, neque dici potest omnino per privilegium, iuxta illas species, quæ recentius de discip. 35. de præf. non solum quia tractatus etiam de Collegio in eodem duodenario numero, adhuc tamen non sufficeret, cum non sint professores hujus facultatis, qui ad præscriptum Sixtinæ con-

cessionis, idem Collegium adhibere debet tres peritos, ac probatos professores, qui cum diligenter examine doctorandi inquirent, & sic interveniant tres Medici, qui Collegium, & Universitatem constituunt.

Et demum in præmissorum quoque corroboracionem magni sciendum esse differentiam inter unum casum, & alterum resultantem ab observantia, quæ ex frequenter insinuat in omni materia dicitur optima interpretis; Potissimè verò ob discretivam, quod facultas doctorandi in utroque iure illicò contradicta fuit, ista verò habuit pacificam observantiam per annos quadraginta circiter, usque ad dictam contradictionem anni 1628. quæ tamen neque effectum habuit, ut supra, unde propterea continuavit per annos circiter nonaginta.

Ex his autem motivis, solidius videbatur illud primo loco recentium recentis implicitæ revocationis, per concessionem ab eodem Sixto factam Collegio Advocatorum; Alterum etenim motivum de facultate doctorandi in utroque iure, non adaptatur, dum istud Collegium Protonotarium constitutum est ex duodecim Prelatis, qui sunt Doctores in utroque iure, ideoque constituunt æqualem, vel fortem magis qualitatam universalitatem, & per consequens congruit eadem ratio.

Obijciatur quoque, quod non esset derogatum regulæ de iure tertii quæsto non tollendo, ut in gratiis tertio præjudicialibus, que per Papam fiunt, derogare debet statuitur per regulam Cancellariæ, unde propterea in gratiis, quæ ab hoc Principe hanc longè magis procedit vulgaris, & frequens regula juris communis desumpta, ex text. in l. 2. §. si quis Principe, ff. ne quid in loc. public. quod gratia, vel concessio Principis intelligenda venit, cum præsupposito, quod non præjudicet tertio, cuius jus tollere voluit non præsumitur, ex relatis ad hanc materiam istius regulæ supra discip. 148. ubi latè, & ex professo de hac materia potestatis Principis tollendi jus tertii, ac etiam sub titul. de serv. discip. 5. & alibi pluries; Verum istud videbatur leve obiectum ob aliam pariter receptam, ac vulgarem propositionem, de qua eodem discip. 148. ac etiam sub tit. de præf. discip. 9. & alibi pluries, quod scilicet id non procedat, quando agatur de gratiis per concessio, ac de sui natura alteri præjudicialibus, qualis absque dubio ista decidendæ venit, non solum respectu hujus Collegii Medicorum Urbis, sed etiam tot aliorum Collegiorum, & Universitatum in Statu Ecclesiastico existentium istam facultatem doctorandi quoque habentium, & quorum ignorantia in Papa supponi non potest, utpote in re notoria.

Ponderando etiam circumstantiam, de qua supra, quod scilicet concessio facta per Julium Collegio Medicorum esset ad applicationem, ex mera gratia privata, ideoque non intrant illa majores difficultates, quæ intrare solent, quando agatur de gratia præjudiciali tertio fomenti causam onerosam, & contræprevidam, unde propterea resistit æquitas, ac etiam quidam improprius defectus potestatis in ratione directiva, si non coactiva, sive morali, si non physica, adeo ut lædi videatur iustitia commutativa, unde propterea magis intrat præsumptio exclusivæ voluntatis, super qua ad fatietatem plura colliguntur per add. ad dec. 666. p. 4. rec. tom. 3. atque advertitur locis citatis, & alibi pluries; Ideoque re vera ista remanet questio, potius facti, quam juris, utpote voluntatis, ac propterea intrat consuetus error procedendi in ejus decisione, cum solis generalitatibus, cum veritas id pendeat à singularum casuum qualitate, & circumstantiis.

Accedente quoque dicto efficaci motivo observantiæ, etiam altero discretivæ, quoniam, cum utrumque Collegium Advocatorum, & Medicorum, pro huiusmodi facultatis doctorandi exercitio, conveniant in eodem loco, qui Sapientia dicitur, atque in concessione essent quodammodò gemelli, altera verò facta per Sixtum V. huic Collegio Protonotarium, occasione adeo notabilis immutationis ejus status, quod ex septenario numero, constitutus esset duodenario, utique tam concessio, quam subsequuta ista acta per Collegium Advocatorum habuerunt speciem notorii.

Et ex his advertebam, tolli quoque applicationem quarundam verè levium considerationum, quæ continentur in principio d. dec. Seraph. circa majorem prægnantiam verborum, & clausularum prioris concessionis, cum illa motiva, quæ desumuntur ex huiusmodi formalitatibus verborum, vel clausularum, resulantibus à majori, vel

vel minori diligentis, seu advertentia Notariorum, five expeditorum, aut Officialium pro meo sensu contemptibilia videantur sola, & de per se, solumque consideratione digna sint famulativè, vel corroborativè, quando alia accedant circa substantiam principaliter attendendam.

In hoc item proposito Collegiorum, five Universitatum, & specialiter Collegii Medicorum, cum Eugenius IV. concessisset Doctoribus legentibus in studio, seu Universitate Bononiæ in jure Canonico, & civili, & artibus, ac medicina, pro eorum stipendiis, emolumenta censualium gabellæ gracie, & mercantiarum, conquirerentur autem Doctores, quod in his emolumentis à Theaurariis ac depositariis, ac Ministris fraudarentur; hinc Julius II. eorumdem professorum Collegiis, dictæ gabellæ administrationem concessit faciendam per duos Juris Canonicos, duos Juris civiles, & duos artium, & medicinæ Doctores collegiatos, singulis annis à propriis respectivè Collegiis erigendis; Cumque in eadem Universitate distincta sint Collegia Medicorum, & philosophorum, in quorum utroque pro majori parte adscripti sunt illi, qui sint principales medicinæ scientiæ professores, dum huic facultati parte necesse annexa videtur altera artium, seu philosophiæ, in illo tamen philosophorum, illi præsertim nobiles viri, qui medicinæ vacare nolunt, antiqua tamen observantia dederit, quod Collegium Medicorum hanc administrationem habuerit: excita vit præsentationem alterum Collegium physicorum super participatione hujus administrationis; Quare introducta per appellationem causa in Rota coram Calatà, datoque dubio; De cujus bono jure constat, sub die 13. Junii 1674. pro bono jure Collegii Medicorum, me pro eo scribente, responsum fuit, ex præfato potissimè motivo observantia diuturnæ, ex relatis disc. 21. de jud. & alibi, quando est antiqua, & excedit metam annorum quadraginta tanquam præscriptiva apta esse tollere jus clarum uni, illudque alteri tribuere; Multo igitur magis ad effectum interpretationis, ad quem effectum sufficit etiam minoris temporis.

Certum autem videri dicebam, quod concessio Julii esset ambigua, & interpretatio capax, quinimo quod ista interpretatio, quam observantia dedit, esset probabilis, quoniam pro magis communi, ac penè universali usu Italiane eadem unio duarum facultatum artium, & medicinæ, quæ consideratur in Medicis, consideratur quoque in Juris, quod scilicet sint professores, & Doctores utriusque Juris civiles, & canonici; Et tamen Pontifex distinguit Collegia, eorumque singulis concedit administrationem coequallem; Istud verò considerat tanquam unum cum unica voce coequali aliis, juxta regulam desumptam ex Clem. plurès de jurapat. de qua sub tit. de jurapat. disc. 24. & 61. ideoque illud solum Collegium honorare voluit quod esset utriusque facultatis complexivum, & sic penes illos, qui utramque habent qualitatem, atque sedentes in isto Collegio, habent etiam jus sedendi in altero cum ad utrumque admitti soleant in Civitate professores medicinæ, habentes requisita necessaria, ut patet ex dec. 797. & 832. Merl. & dec. 180. p. 9. rec. quasi quod ita abique necessitate distinguendi Collegia, in isto alterum saltem in parte comprehenderetur; Ac propterèa probabilis visa est resolutio.

ROMANA DATIORUM PRO UNIVERSITATE HEBREORUM CUM FRATRIBUS DE VELLETRIS.

Vorum Arbitramentale.

De eadem materia, de qua supra disc. 100. An scilicet & quando durante quinquennio juramenti præstiti inter Hebræos pro regulatione Datorum, locus sit defalcato, ob superventam infortunia, ex quibus bona notabiliter diminutionem passâ sint.

S U M M A R I U M.

1 Casus controversæ. 2 An ob augmentum, vel diminutionem bonorum durante quinquennio æstimari, fieri debeat augmentum, vel diminutionem datorum.

- 3 Quod intrent similes termini defalcati pendentes in locatione. 4 Leges particulares, & capitula prævalere debent juri communi. 5 Ad quid recurrendum etiam sit ad regulas juris communis. 6 Quando evagationes sint laudabiles vel vitiosæ. 7 De applicatione ad rem, & quare non intret defalcatione. 8 Culpa ministri imputanda domino, vel præponenti.

D I S C. CLXXIX.

Præsupposita consuetudine Universitatis Judaicorum Urbis, de qua supra disc. 100. & seqq. conficiendi quolibet quinquennio æstimum mediante possessore juramento, pro regulatione datorum; Cum in Capitulo decimosesto enunciato in eodem disc. 100. in suo disponatur, quod contingentes infortunii, vel accidentibus evidentibus furti, incendi, & similibus, ita, & taliter, quod sequatur deterioratio status in quarta parte illius quantitatis, quæ jurata fuerit, fieri possit per factores Universitatis, & alios quatuor deputandos à consilio, quod inter eos Congrega nuncupatur, defalcatum etiam infra quinquennium, quatenus eis visum fuerit, illud admitti debere, & quod extra istos casus, ex quocumque alio casu defalcum non admittatur, ne aliàs confusio inducatur; Atque fratres de Velletro bancum pignorum exercebant, in secundo, vel tertio anno currentis quinquenni; recognito compersissent ob fraudes, & dissipationes infortunii, & ministrorum, notabilem adesse diminutionem, excedentem quartam partem quantitatis juratæ; Hanc optetens, & concorditer in me ipsi, & Universitas compromiserunt, ut declararem, an intraret, necne dictum Capitulum 16. ad eundem locum esset defalcato.

Negative respondendum censui, quoniam in hujusmodi allibrationibus, quæ in singula quinquennia, seu aliàs ex regionis more, statuta tempora fieri solent, firmari dicitur pro eo tempore quidam status firmus, & invariabilis per quendam speciem conventionis correspondentiæ, quæ tam ad Universitatis, quam singulorum commodum, & incommodum potest se æqualiter habere, quoniam si hoc medio tempore singulas facultates augetur, non per hoc Universitas, vel alter, cui jus collectandi competat, augmentum collectarum, vel datorum præterinde poterit, ita è conversò si minuantur, competere non debet singulis diminutio, vel defalcationem; tum ex regula secundum naturam, & cum quem sequitur commoda, ac etiam ex alia regula text. in l. Præfati, C. de fidei. ut lævis, & præjudicialis non dicitur ille actus, qui æque se habere potest ad commodum, & incommodum, quamvis eventus respectu unius sit malus, dum poterat esse bonus; tum etiam ob nimiam congruam rationem in præfato capitulo 16. in fine rectè consideratam, quod scilicet ita sequenter confusiones, & quotidianæ lites, & per text. in l. fir. C. de alluccion. firmant Bald. & alii ibid. Incertus apud Petr. de Ubal. de gabell. conf. 1. numer. 1. & 8. Menoch. conf. 1194. numer. 89. & seq. Cyriac. contr. 156. num. 5. & seq. Atque ad vertitur etiam supra disc. 100. ubi & disc. seq. agitur in specie de istis dantijs Hebræorum.

Sed quoniam æquitati nimium adversari videtur, ut contingente infortunio, quod notabilem assis, & fortune deteriorationem causet, addenda sit assistio, istum cogendo ad solvendum datia pro bonis, quæ non habet, dum ita dari possit casus, ut cogendus veniret quis pati jacturam omnium fructuum bonorum, quæ remanserunt, vel majoris partis eorum pro solvendis datijs bonorum percipientorum; Hinc proinde, quando damnum, quod contigit, ut notabile, juridicè intrare debet defalcationem, ad similes terminos text. in l. licet, C. locat. & de possit, & propter sterilitatem extra eodem, de quibus frequenter supra hoc eod. tit. disc. 65. & seqq. & disc. 159. & in hoc supplem. disc. 175. ac etiam in ejus peculiarari sede sub tit. de locat. disc. 1. cum seqq.

Quamvis autem inanis evagatio videatur præmissa deducere in terminis generalibus juris communis, dum habetur lex particularis capitulo, quæ juri communi semper prævalere debet, quoties turpia, & illicita non contineat, adeò ob defectus potestatis, ex relatis disc. 35. de jud. & alibi, & in specie capitulo, appallatum, seu vestigialium, ut pro lege haberi debeant, pluries in

in præcedentibus hoc eod. tit. advertitur; Attamen oportum imò necessarium potius quam evagatorium censui hæc prænotare pro congrua, & germana intelligentia, five interpretatione hujus legis particularis passivam interpretationem de sui natura recipientis à jure communi, ut in materia statutorum, aliarumque legum municipalium, quotidianum habemus.

Atque hinc edocemur, quando evagationes, vel prænotationes vitiosæ censeri debeant, necne, spectato scilicet fine ad quem fiant, quoniam, ubi non influant ad causæ decisionem, vel examen, sed pro inani prænotæ eruditionis substantiatione, aut insequendo ab usum regionis fiant, adeòt vera inutiles, ac superflue sint pro decisione causæ, vitiosæ censendæ sint, ac damnabiles; Secus autem ubi honestum, ac rationabilem habeant fidem dilucidandi æquivoca, five interpretandi legem, vel conventionem particulari, vel alium finem proficuum, & in casu præfato.

Descendendo itaque ad speciem, dum capitulum loquitur de casibus, vel accidentibus evidentibus, ac provenientibus citra culpam possessoris, & qui illud notabile damnum salvum in quarta parte producat, exemplificando incendium, vel furtum, & similia, & sic ubi adaptabiles essent termini defalcati, de quibus supra; Hinc dicebam non intrare in casu illius damni, quod minutatum, & in dies ex mala administratione, vel negligentia, seu alia culpa contingat, quamvis illud in dies crescendo tractu temporis degerat notabile, ut in præfati supponebatur, quod scilicet ob fraudes, & dissipationes Infortunii, & ministrorum banci, ac etiam ob deceptionem aliquorum negotiatorum, istud negotium detectum esset notabiliter diminutum, ex pluribus modis diminutionibus, quæ facti calculis, seu bilanciis simul junctæ, reddebant damnum notabile excedens quartam partem, qui casus mihi non videbatur comprehensus in capitulo.

Ponderando, quod culpa potius quam casus ista deterioratio referenda veniebat; tum ex eo, quod mala electio est in culpa, unde propterèa habemus, quod Dominus tenetur de facto famuli, vel præponens de facto præpositi quodictus delictum versetur circa illud opus, cui præpositus fuerit, ex deductis sub tit. de locat. disc. 9. & alibi, tum etiam quia de culpa redarguendi videbantur ipsi principales, cur neglexerint singulis annis, vel temporibus facere bilancia, & revidere rationes ad effectum dignoscendi, an Infortunii, & ministri fideliter, ac benè agerent, dum non agebatur de administratoribus legalibus, & necessariis, sed de merè voluntariis; Et quemadmodum illdem administratoribus benè agentibus, ac propterea negotio, notabile recipiente augmentum, ultra quartam partem in capitulis taxatum non possent universitas præterinde augmentum datorum infra quinquennium ita visum est dicendum fore in casu conversò, ex regula, seu natura correlativorum, adhibendis quoque eisdem terminis defalcati in materia locationis, & conductionis, ut scilicet illud ineret, ubi damnum proveniat à casu, non autem à culpa, aut mala administratione famulorum, & præpositorum, cum isti termini videantur congruè ad rem adaptabiles.

PISANA, SEU FLORENTINA DEPRÆDATIONIS PRO JOANNE FRANCISCO CARDO CUM MICHAELE ANGELO VACCARIO.

Responsum pro veritate.

De materia deprædationis indebitè factæ per navem piraticam, ejusque Magistrum feu Capitaneum; An de illa teneatur Dominus navis, qui talem magistrum præposuit; Et quid ubi culpofus non fuerit præpositus ab ipso Domino, sed ab altero per eum præposito.

S U M M A R I U M.

1 Facti series. 2 De probatione mandati presumpti. 3 Dominus navis tenetur de facto præpositi mediati, id est præpositi ab eo, quem ipse præposuit.

- 4 Quod dominus navis non teneatur de robaria, & delicto magistrum navis. 5 Contrarium quod teneatur. 6 Quomodo iste contrarietas concilietur. 7 Quando dominus teneatur de facto famuli, vel præpositi. 8 De casu in quo dominus non teneatur, ut tamen affecta sit ipsa navis. 9 De exclusione culpe deprædatoris. 10 Ad quod teneatur deprædatoris. 11 Quomodo in causis decidendis procedendum sit. 12 Resolutio casus.

D I S C. CLXXX.

Pyriticam navem pro deprædationibus contra infideles in portu Liburniensis instruxit Jo. Franciscus, atque servatis iis, quæ ex legibus, ac stylis loci servari solent, ac debent, magistrum vulgò Capitaneum præposuit Joannem Baptistam, qui in partibus orientalijs decedens, ex vulnere habito pugnando cum navi infidelium, ejus loco præposuit Paulum, jam habentem munus ejus Locumtenentis, Joannis Francisci conjunctum, qui inita societate, cum duobus consimilibus pyriticis navibus Melitenibus vulgò di conserva, quibus præerat duo milites Hierosolymitani, relatione habita, quod frumentum, aliaque merces repertæ in quadam cymba, seu minori nave oneratoria vulgò Tartana, cui præerat Michael Angelus Christianus, spectarent ad Magistratum Nicia vulgò Aga Turcam, istas merces tantum deprædatus est, navem verò alias merces, quas præpositum fuit esse Christianorum dimittendo, atque prædam cum dictis navibus sociis, juxta stylum divisit; Quare præfatus Michael Angelus datis justificationibus, quod etiam merces deprædatus essent propriæ, non autem infidelium, eundem Liburniensem portum adiens, coram ejus magistratu, tam Paulum, quam Joannem Franciscum navis dominum, convenit pro restitutione pretii, ac restitutionem damnorum, & interesse, favorablemque reportavit sententiam contra Paulum, cum istius condemnatione in petitis 1300. pro mercium pretio, ac in dampnis, & interesse liquidandis, reservato videri, an contra navis dominum actio competeret, atque in hoc statu ex parte Joannis Francisci domini, pro veritate consultus fui, an & quale jus foreveret, ad effectum deliberandi, an litem sustinere deberet, vel potius honestam procurare concordiam, transmissa pro Advocati in partibus informatione, quæ in effectu aliud non continebat, nisi reassumptionem eorum, quæ habentur apud Magon. dec. Florent. 121. deducendo quoque auctoritatem Santol. dec. 179.

Respondens itaque, duas efformabam inspectiones; unam facti, an scilicet Paulus, qui deprædationem fecerat, dicendus esset præpositus ab ipso Joanne Francisco; Et quatenus non, quia præpositus à præposito, quid id relevaret; Et alteram, an præponens in casu questionis, de facto præpositi teneatur, five sit mediatus, five immediatus.

Quatenus pertinet ad primum; Quamvis in notula transmissa supponeretur, quod scribentes pro actore prætenderent, nimiumque insistenter, ut Paulus dicendus esse præpositus immediatus, tanquam conjunctus, ac nepos Joannis Francisci; Dicebam tamen, quod istud (quatenus id interesset) videbatur contemptibile fundamentum, quoniam conjunctio sanguinis inter mandantem, & mandatarium, inducit quidem unam ex presumptionibus ad probationem mandati præsumpti, ex deductis disc. 6. de jud. nu. 3. & seqq. Sed est simplex præsumptio, quæ sola absque aliis non sufficit, & multo minus dum exusta remanebat à contraria probatione expressa, quod fuisset præpositus Joannes Baptista, qui moriens in remota regione, istum præposuerat per viam fibrogationis.

Dificultatem tamen, ob quam ista inspectio inanis remanebat, consistere dicebam in puncto juris, cujus dispositione attenta dominus navis tenetur de facto magistrum, vel præpositi etiam mediati, quia scilicet ab eo, quem ipse præposuerit, deputatus esset, ad text. expressum in l. 1. §. Magistrum autem secundo, ff. de exercitor. act. ubi Bald. & alii, cum quo pertranseunt Assili. dec. 80. num. 9. in fin. Stracc. Joannes de Evia, & alii relati per Rocch. in ejus notab. de navibus poss. secundum volumem conf. notab. 5. num. 9. Et quamvis durum videatur, ut esse dicit Faber. in rational. in eod. text. Attamen dicebam, quod è conversò